

Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2008

(napoved gospodarskih gibanj za obdobje 2008–2010
z obrazložitvijo tekočih gibanj v letu 2008)

September 2008

Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2008

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj
mag. Boštjan Vasle, direktor

Urednica: mag. Mateja Peternelj

Pri pripravi Jesenske napovedi gospodarskih gibanj 2008
so sodelovali:

mag. Marijana Bednaš – povzetek
Jure Brložnik – predpostavke mednarodnega okolja
mag. Barbara Ferk, Jasna Kondža, Janez Kušar,
mag. Jože Markič – gospodarska rast, temeljni agregati
povpraševanja
Marjan Hafner, Katarina Ivas, mag. Rotija Kmet
Zupančič, mag. Mateja Kovač, Janez Kušar, dr. Ana
Murn, Tina Nenadič, Jure Povšnar, Eva Zver – gibanja
dodane vrednosti
Miha Trošt – inflacija
Jasna Kondža – javne finance
Saša Kovačič – plače
Tomaž Kraigher – zaposlenost, brezposelnost
Slavica Jurančič – cenovna in stroškovna konkurenčnost
mag. Jože Markič – tekoči račun plačilne bilance
Branka Tavčar, Ivanka Zakotnik – nacionalni računi
Maja Ferjančič – ocena uspešnosti napovedi

Izdelava grafikonov, statističnih tabel:
Marjeta Žigman

Tehnična urednica:
Ema Bertina Kopitar

<http://www.umar.si>

Ljubljana, september 2008

Povzetek

Po visoki 6,8-odstotni gospodarski rasti v letu 2007 **letos** pričakujemo upočasnitev na razmeroma visoki ravni (4,8 %). Ob postopnem ohlajanju mednarodne konjunkturo bo to predvsem posledica nižjih rasti izvoza in investicij v osnovna sredstva, ki pa ostajata ključna dejavnika gospodarske rasti. Rast izvoza se pri tem umirja relativno bolj kot investicije, zato sta njuna prispevka k rasti letos bolj uravnotežena v primerjavi z lanskim letom, ko je bil prispevek izvoza relativno močnejši. Rast končne potrošnje letos ostaja zmerna in na podobni ravni kot lani, pri čemer bo rast zasebne potrošnje nekoliko nižja, državne pa nekoliko višja kot lani. Jesenska napoved gospodarske rasti je za 0,4 o. t. višja, kot smo pričakovali spomladi. Glede na visoko rast v prvi polovici leta pričakujemo višjo rast investicij, zaradi vpliva revizije podatkov za leto 2007 smo povišali tudi rast zasebne potrošnje. Na drugi strani pa je glede na razmere v mednarodnem okolju jesenska napoved rasti izvoza nižja kot spomladi.

Med investicijami letos pričakujemo nižjo rast poslovnih investicij, kar nakazujejo podatki o izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti v predelovalnih dejavnostih, ki je po desezoniranih podatkih v tretjem četrtletju dosegla najnižjo raven v zadnjih dveh letih in pol. Poleg tega bo na nižjo investicijsko aktivnost v tem segmentu vplivalo tudi poslabševanje kazalcev poslovne klime. Rast infrastrukturnih investicij bo ostala še razmeroma visoka, rast investicij v nova stanovanja se bo do konca leta počasi umirjala, nekoliko hitreje pa bo umirjanje pri investicijah v nestanovanjske stavbe. Dodana vrednost v gradbeništvu, ki se je v prvi polovici leta še ohranjala na visoki ravni, bo v primerjavi z lanskim letom letos tako rasla počasneje.

Umirjanje konjunkturo v mednarodnem okolju letos vpliva na nižje rasti izvoza blaga in dodane vrednosti v dejavnostih, ki so močnejše vpeta v mednarodne trgovinske tokove. Rast izvoza storitev ostaja visoka, predvsem na področju potovanj in poslovnih storitev. Med dejavnostmi se bo letos občutneje umirila rast dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti, ki je bila že v prvi polovici leta precej nižja kot v povprečju lanskega leta. Glede na umirjanje gospodarske rasti v državah evrskega območja v drugi polovici leta pričakujemo njeno nadaljnje umirjanje, podobno pa tudi nadaljnje umirjanje rasti izvoza, kar nakazujejo tudi podatki anket o poslovnih tendencah, ki kažejo na zniževanje naročil in poslabševanje konkurenčnega položaja podjetij na tujih trgih. Kot smo predvidevali že spomladi, bo k nižji rasti izvoza in proizvodne aktivnosti v drugi polovici leta prispevala tudi bistveno nižja rast proizvodnje in izvoza vozil, ki bo precej zaostala za visokimi rastmi iz lanskega leta. Umirjanje proizvodne in izvozne aktivnosti pa bo blažilo nadaljnje visoko povpraševanje v novih članicah EU, državah na območju nekdanje Jugoslavije in Rusije.

Rast dodane vrednosti tržnih storitev letos ostaja relativno visoka, čeprav nižja kot lani, zlasti v tistih dejavnostih, katerih rast je bila v preteklosti dodatno spodbujena s konjunkturo v industrijskih in gradbenih dejavnostih (trgovina na debelo, cestni blagovni promet, finančni sektor, razne poslovne storitve).

Letos bo primanjkljaj tekočega računa plačilne bilance višji kot lani in bo dosegel 5,8 %. Povečanje bo predvsem posledica višjega blagovnega primanjkljaja. Izvoz bo nominalno rasel počasneje od uvoza, predvsem zaradi umirjanja rasti tujega povpraševanja, deloma bo k temu prispevalo tudi poslabšanje pogojev menjave (višje rasti uvoznih od izvoznih cen). Večji bo tudi primanjkljaj v bilanci dohodkov od kapitala, saj s povečevanjem obsega zunanjskega dolga in ob višjih obrestnih merah naraščajo obveznosti njegovega servisiranja. V storitveni bilanci pričakujemo nadaljnjo rast presežka, ki bo predvsem posledica pospešene rasti izvoza transportnih storitev in potovanj.

Rast zaposlenosti bo letos še razmeroma visoka. V letošnjem prvem polletju se je ohranjala na ravni preteklega leta (3 %), vendar s postopnim umirjanjem medletnih stopenj rasti, ki se bo nadaljevalo tudi v drugi polovici leta. Gibanja zaposlenosti v prvi polovici leta so v večini dejavnosti (gradbeništvu, pretežno tržne storitve) tudi presegla pomladanska pričakovanja, zato je jesenska napoved (2,3 %) precej višja, kot smo napovedovali spomladi (1,1 %). Tudi število brezposelnih in stopnje brezposelnosti bodo nižje, kot smo predvidevali spomladi, pričakujemo pa, da bodo zaradi vpliva predvidene upočasnitve gospodarske rasti na trg dela letos jeseni običajni sezonski prilivi iskalcev prve zaposlitve nekoliko večji kot lani, v primerjavi z lanskim letom bo več oseb izgubilo delo, manj brezposelnih pa ga bo dobilo.

Nominalna rast plač bo letos (8,6 %) višja kot lani (5,9 %), predvsem zaradi višje inflacije in višje rasti plač v javnem sektorju, na kar bo ključno vplivala izvedba prve četrtine odprave plačnih nesorazmerij v skladu z novim plačnim sistemom, ki je začel veljati avgusta. Skupna nominalna rast plač bo višja tudi od pomladanske napovedi, poleg večjega obsega sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij za plače v javnem sektorju bo k temu prispevala tudi višja inflacija, kot je bilo predvideno spomladi. Glede na letošnjo pospešitev, bo nominalna rast plač presegla rast produktivnosti. Realna rast plač (2,3 %) bo ostala na podobni ravni kot lani (2,2 %) in skladna z realno rastjo produktivnosti dela. Za razliko od preteklega leta bo realna rast plač v javnem sektorju (3,0 %) letos presegla rast plač v zasebnem sektorju (2,2 %), ki bo sledila upočasnjeni rasti gospodarske aktivnosti in bo nižja kot lani.

Povprečna inflacija bo letos 6,2-odstotna, kar je za 1 o. t. več, kot smo pričakovali spomladi, k temu pa je ključno prispevala bistveno višja rast cen surovin glede na predpostavke pomladanske napovedi. Okrepili pa so se tudi sekundarni učinki teh podražitev, ki so posledica prenosa inflacijskih gibanj v nekatere cenovne skupine, kjer je neposredni vpliv povišanj cen hrane in tekočih goriv za prevoz in ogrevanje sicer majhen. Ti pritiski so se proti koncu poletja umirili, prav tako tudi rast cen nafte, zato se je medletna rast cen življenjskih potrebščin pričela umirjati. Ob predvideni stabilizaciji cen nafte in hrane na svetovnih trgih, kot kažejo zadnje napovedi mednarodnih institucij, se bo upadanje medletnih stopenj postopno nadaljevalo do konca leta, deloma bo k temu prispeval tudi t. i. učinek osnove (visoke stopnje rasti cen v jesenskih mesecih lanskega leta). V naravnosti kombinacije ekonomskih politik letos ni prišlo do bistvenih sprememb, pri čemer pa je s sprejetim rebalansom proračuna fiskalna politika naravnana nekoliko bolj restriktivno, razmerje med rastjo plač in produktivnosti pa na rast cen deluje manj omejujoče, kot smo predvidevali spomladi. Sicer pa na relativno višjo raven inflacije v primerjavi z državami evrskega območja, ki je bila prisotna tudi pred pospeškom inflacije v drugem četrtletju 2007, vpliva relativno višja gospodarska rast v Sloveniji oziroma proces konvergence splošne ravni cen, zlasti v nemenjalnem sektorju.

V **letu 2009** pričakujemo občutno zmanjšanje rasti investicijske aktivnosti, ki je po doseženih visokih stopnjah v zadnjih letih pričakovano, prav tako pa tudi nadaljnje upočasnjevanje rasti izvoza zaradi poslabšanih obetov v mednarodnem okolju. To bo vplivalo na znatno upočasnitev gospodarske rasti, ki bo 3,1-odstotna, kar je za 1 o. t. nižje od pomladanske napovedi. Hitrejše umirjanje je v veliki meri posledica znižanja napovedi gospodarske rasti v naših najpomembnejših trgovinskih partnericah glede na pomladanske predpostavke, k čemur so največ prispevali večja razsežnost in negativni učinki finančne krize, ki se je pričela avgusta 2007. Glede na poslovna pričakovanja in obete v mednarodnem okolju ter znižanje izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti tudi ne pričakujemo nadaljnega povečevanja obsega poslovnih investicij. Tudi rast na drugih segmentih investicij se bo ob doseženi visoki ravni v letošnjem letu precej umirila. Tako ocenjujemo, da bo na področju investicij v infrastrukturo obseg investicij v gradnjo cest nižji kot letos, investicije v energetsko infrastrukturo pa se bodo okrepile. Še naprej se bodo povečevale tudi investicije v gradnjo stavb, čeprav počasneje kot letos. Rast zasebne potrošnje se bo prihodnje leto še nekoliko upočasnila, kar bo posledica nižje rasti razpoložljivega dohodka zaradi stagnacije rasti zaposlenosti. Ob nižji rasti izvoza in investicij pa bo njen relativni prispevek h gospodarski rasti višji kot v preteklih letih. Poglavitno tveganje za uresničitev napovedi gospodarske rasti za leto 2009 predstavlja

negotovost glede razsežnosti učinkov finančne krize na gospodarstva ZDA in evrskih držav. Še večja upočasnitev gospodarske rasti v teh državah bi pomenila nižjo rast izvoza in obsega poslovnih investicij v primerjavi z osrednjo jesensko napovedjo.

V prihodnjem letu pričakujemo znižanje primanjkljaja tekočega računa plačilne bilance pod 5 % BDP. Rast uvoza se bo ob znatnem umirjanju domače potrošnje umirila še bolj od rasti izvoza, glede na predpostavke mednarodnega okolja bo manjše tudi poslabšanje pogojev menjave. Pričakujemo tudi nadaljnjo rast presežka v storitveni bilanci in manjši primanjkljaj v bilanci tekočih transferov. Še naprej pa bo naraščal primanjkljaj v bilanci faktorskih dohodkov zaradi rasti odplačil neto obresti na zunanji dolg.

Umirjanje gospodarske rasti bo vplivalo tudi na gibanja na trgu dela, kjer v letu 2009 v povprečju ne pričakujemo povečevanja števila delovno aktivnih. V nekaterih predelovalnih dejavnostih, gradbeništvu, kmetijstvu in rudarstvu se bo zaposlenost zmanjšala, v storitvah pa bo še naraščala, vendar počasneje kot letos. Tudi stopnji anketne in registrirane brezposelnosti bosta v povprečju ostali na ravni iz leta 2008.

V letu 2009 se bo nominalna rast plač v zasebnem sektorju umirila, znatno pa se bo pospešila rast plač v javnem sektorju zaradi dogovorjene izvedbe dveh četrtin odprave plačnih nesorazmerij. Skupna bruto plača na zaposlenega se bo nominalno tako povečala za 7,8 % in bo za 0,8 o. t. presegala rast produktivnosti dela. V pomladanski napovedi je bila predvidena nominalna rast bruto plače nižja za 1,4 o. t. Razlika je, podobno kot to velja za leto 2008, posledica višje napovedi inflacije in ocenjenega večjega obsega sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij v javnem sektorju. Realno se bo skupna bruto plača povečala za 3,7 %, pri čemer bo presegla rast produktivnosti za 0,6 o. t.

Ob pričakovanem zmanjšanju inflacijskih pritiskov se bo v letu 2009 medletna inflacija znižala na 3,6 %, povprečna pa na 3,9 %. Na podlagi zadnjih napovedi mednarodnih institucij glede gibanj cen hrane na svetovnem trgu v prihodnjem letu ocenjujemo, da bo njihov prispevek k domači inflaciji v letu 2009 manjši, kot smo ga predvideli v letošnjem letu. Glede na predpostavke bo prispevek rasti cen nafte k inflaciji skromen in bistveno manjši kot letos. Na zmanjševanje inflacijskih pritiskov bo v letu 2009 vplivala tudi predvidena upočasnitev gospodarske aktivnosti v mednarodnem okolju in doma. Zaradi še vedno višje gospodarske rasti glede na povprečje evrskega območja pa bo na raven cen še naprej vplival Balassa Samuelsonov učinek. Med ukrepi domačih ekonomskih politik bodo na domačo inflacijo ugodno vplivali ukrepi cenovne politike; vpliv fiskalne politike na inflacijo pa naj bi bil nevtralen. Hitrejša rast plač od

produktivnosti pa bo na drugi strani povečevala inflacijske pritiske, zato bo umirjanje inflacije počasnejše, kot bi izhajalo iz navedenih predpostavk mednarodnega okolja in usmeritev ostalih ekonomskih politik. Poleg gibanja cen surovin in hrane na svetovnih trgih predstavlja morebitni večji vpliv pospešene rasti plač na inflacijo od ocenjenega v osrednji napovedi tudi poglobitno tveganje za uresničitev napovedanega umirjanja inflacije.

V **letu 2010** pričakujemo pospešitev gospodarske rasti na 4,0 %, kar bo ob izboljšanju razmer v mednarodnem okolju rezultat višje rasti izvoza in investicij. Po stagnaciji v letu 2009 se bo ponovno povečala tudi zaposlenost. Nominalna rast plač bo nižja kot leto pred tem in bo zaostajala za rastjo produktivnosti dela. Pri tem bodo plače v javnem sektorju tudi v tem letu rasle hitreje kot plače v zasebnem sektorju, k čemur bo ključno prispevalo izplačilo zadnje četrtine sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij v javnem sektorju. Ob predpostavki

ohranjanja sedanjih usmeritev ekonomskih politik in odsotnosti zunanjih cenovnih šokov se bo inflacija spustila na raven, ki jo ocenjujemo kot dolgoročno ravnotežno.

Po kazalcu bruto domačega proizvoda na prebivalca po kupni moči je Slovenija lani dosegla 89 % povprečja EU. Glede na to, da je napoved gospodarske rasti v Sloveniji za letošnje in prihodnji dve leti višja kot v EU, je pričakovati, da se bo razvojni zaostanek postopno zmanjševal tudi letos in v prihodnjih letih¹. Za hitrejše približevanje povprečni razvitosti EU pa bodo glede na predvideno upočasnitev konjunktura ključnega pomena spremembe v strukturi gospodarstva v smeri dejavnosti, ki ustvarjajo visoko dodano vrednost.

¹ Poleg gospodarske rasti se pri izračunu upošteva tudi sprememba v relativni ravni cen.

Jesenska napoved glavnih makroekonomskih agregatov in primerjava s pomladansko napovedjo

Realne stopnje rasti v % (kjer ni drugače navedeno)

	2007	2008		2009		2010	
		Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	6,8	4,4	4,8	4,1	3,1	4,4	4,0
BDP v mio EUR (tekoče cene)	34.471	36.308	37.725	39.234	40.343	42.270	43.470
INFLACIJA (XII/XII predhodnega leta, v %)	5,6	4,0	5,3	2,9	3,6	2,9	3,0
INFLACIJA (I–XII/I–XII povprečje leta, v %)	3,6	5,2	6,2	3,2	3,9	2,9	3,3
deflator BDP, v %	4,1	3,7	4,5	3,8	3,7	3,2	3,6
razmerje USD/EUR	1,371	1,526	1,52	1,537	1,50	1,537	1,50
ZAPOSLENOST po SNA, rast v %	3,0	1,1	2,3	0,6	0,0	0,6	0,4
STOPNJA REGISTRIRANE BREZPOSELNOSTI (%)	7,7	7,3	6,8	7,1	6,8	6,8	6,7
STOPNJA ANKETNE BREZPOSELNOSTI (%)	4,9	4,8	4,6	4,8	4,8	4,7	4,8
PRODUKTIVNOST (BDP na zaposlenega), rast v %	3,7	3,3	2,4	3,5	3,1	3,8	3,7
BRUTO PLAČA NA ZAPOSLENEGA	2,2	2,4	2,3	3,1	3,7	3,2	3,5
IZVOZ PROIZVODOV IN STORITEV	13,8	9,7	6,6	9,4	5,2	9,7	7,4
- izvoz proizvodov	13,1	9,4	4,7	9,3	4,6	9,5	6,8
- izvoz storitev	17,0	10,9	15,5	10,0	8,1	10,5	10,2
UVOZ PROIZVODOV IN STORITEV	15,7	8,5	6,9	7,5	4,0	8,6	6,5
- uvoz proizvodov	15,1	8,3	6,5	7,2	3,2	8,3	6,0
- uvoz storitev	19,7	9,8	9,7	9,7	9,0	10,6	9,5
SALDO tekočega računa plačilne bilance (v mio EUR)	-1.455	-1.686	-2.203	-1.103	-1.900	-899	-1.764
- delež v BDP v %	-4,2	-4,6	-5,8	-2,8	-4,7	-2,1	-4,1
INVESTICIJE V OSNOVNA SREDSTVA	11,9	5,4	8,8	2,6	1,3	4,5	4,5
- delež v BDP v %	27,5	28,9	28,3	28,1	27,6	28,1	27,5
ZASEBNA POTROŠNJA	5,0	3,6	4,5	3,7	3,5	3,8	3,6
- delež v BDP v %	52,2	52,7	52,9	52,2	53,2	51,8	52,9
DRŽAVNA POTROŠNJA	2,5	3,9	3,4	2,3	2,2	2,4	2,6
- delež v BDP v %	17,7	18,6	18,0	18,5	18,5	18,6	18,7

Vir podatkov: SURS, BS, napovedi UMAR.

Izhodišča jesenske napovedi gospodarskih gibanj za obdobje 2008–2010

Jesenska napoved gospodarskih gibanj izhaja iz uveljavljenih oziroma sprejetih ukrepov ekonomskih politik. Napoved tekoče in investicijske potrošnje države v letih 2008 in 2009 upošteva rebalans državnega proračuna za leto 2008, sprejetega junija 2008, in veljavni proračun za leto 2009, sprejet v decembru 2007.

Jesenska napoved gospodarskih gibanj temelji na ekspertnih ocenah UMAR, katerih ključna izhodišča so:

(i) revizija bruto domačega proizvoda, temeljnih agregatov nacionalnih računov in zaposlenosti za obdobje 2000–2007 (SURS); (ii) četrtletni podatki o bruto domačem proizvodu v prvem in drugem četrtletju 2008; (iii) razpoložljivi statistični podatki o tekočih gospodarskih gibanjih, objavljeni do 26. septembra 2008; (iv) podatki o gospodarski rasti v mednarodnem okolju v letu 2008; (v) jesenske napovedi mednarodnih institucij o gospodarskih gibanjih v najpomembnejših trgovinskih partnericah, objavljene do 12. septembra 2008; (vi) prevladujoča pričakovanja mednarodnih institucij glede gibanja cen nafte in ostalih surovin ter menjalnega razmerja med evrom in dolarjem; (vii) rezultati dinamičnega faktorskega modela in drugih ekonometričnih modelov, razvitih za podporo napovedovanju; (viii) posvetovanje z drugimi ustanovami, ki pripravljajo napovedi za Slovenijo.

Napoved gospodarskih gibanj v letih 2008–2010

Predpostavke jesenske napovedi

Svetovna gospodarska rast se bo letos in prihodnje leto precej upočasnila. Po pričakovanjih Mednarodnega denarnega sklada bo v letih 2008–09 svetovna gospodarska rast znašala okoli 4,0 % in bo za približno 1,0 o. t. nižja kot v zadnjih dveh letih, a na ravni povprečne rasti v tem desetletju. Upočasnila se bo v razvitih državah in državah v razvoju. Do umirjanja rasti prihaja predvsem zaradi cikličnih razlogov. K obratu poslovnega cikla pa sta v zadnjem letu dodatno prispevala dva šoka: finančna kriza ter visoka rast cen nafte in primarnih surovin, zlasti kmetijskih. Šoka imata globalne razsežnosti, vendar se negativni učinki odražajo različno intenzivno v posameznih gospodarstvih.

Zadnje napovedi gospodarske rasti za naše glavne trgovinske partnerice iz evrskega območja v letošnjem in prihodnjem letu predvidevajo še občutnejšo upočasnitev rasti od pomladi pričakovane (gl. Tabela 1). V prvi polovici leta je bila realna rast BDP v evrskem območju v okviru pomladanskih pričakovanj (1,8 %). V prvem četrtletju je bila nekoliko nad pričakovanji predvsem zaradi visoke rasti v gradbeništvu, v drugem četrtletju pa se je umirila bolj,

kot je bilo pričakovati spomladi. Na obete za gospodarsko rast v državah evrskega območja do konca leta in v prihodnjem letu vplivajo posledice finančne krize, ki se odražajo v dražjih posojilih, ohlajanje nepremičninskih trgov v nekaterih državah, naraščanje vrednosti evra in visoka rast cen surovin, zaradi katerih se je inflacija že povišala nad pomladi pričakovano. Ker visoka rast cen osnovnih življenjskih potrebščin vpliva na kupno moč gospodinjstev, je pričakovati, da bo v državah evrskega območja rast zasebne potrošnje ostala nizka oz. se bo še zniževala. Poslabšani obeti za gospodarsko rast ne bodo spodbujali rasti plač, ponovno pa naj bi začela naraščati tudi stopnja brezposelnosti, vendar iz najnižje ravni v zadnjih desetletjih. K manjšemu domačemu povpraševanju bo bistveno prispevala počasnejša rast investicij, zlasti gradbenih zaradi umirjanja cen nepremičnin². Znatno poslabšanje kazalcev razpoloženja v zadnjih mesecih, ki je v največji meri posledica pričakovane nižje rasti tujega povpraševanja, nakazuje tudi nižjo rast investicij v stroje in opremo. Zaradi skromnejšega tujega povpraševanja, deloma pa tudi ob poslabševanju konkurenčnosti zaradi dragega evra je pričakovati nižjo rast izvoza. Od druge polovice leta 2009 se bo gospodarska rast začela ponovno krepiti v vseh naših glavnih trgovinskih partnericah, vendar ne bo dosegla stopenj rasti iz zadnjih dveh let. Napovedi za leto 2010 kažejo, da bo gospodarska rast v evrskem območju približno 2,0-odstotna.

² Do največjega umirjanja gradbenih investicij bo prišlo v tistih državah, kjer je bila rast cen nepremičnin v zadnjih letih najvišja (Španija, Irska, Francija in Velika Britanija).

Tabela 1: Predpostavke jesenske napovedi UMAR glede gospodarske rasti v najpomembnejših zunanjetrgovinskih partnericah Slovenije v obdobju 2008–2010 in primerjava s pomladansko napovedjo

	2006	2007	2008		2009		2010	
			Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)
EU	3,1	2,9	1,9	1,4	2,1	1,1	2,2	2,0
Evrsko območje	2,8	2,6	1,6	1,3	1,9	1,0	2,0	1,8
Nemčija	3,0	2,5	1,6	1,6	1,9	0,9	1,9	1,6
Italija	1,8	1,5	0,7	0,1	1,4	0,5	1,2	1,2
Avstrija	3,4	3,1	2,4	2,2	2,3	1,8	2,3	2,3
Francija	2,2	2,2	1,6	1,1	1,9	1,0	2,2	2,0
Združ. kraljestvo	2,9	3,1	1,7	1,2	2,0	0,9	2,0	1,8
Češka	6,8	6,5	4,6	4,6	5,0	4,7	5,0	5,0
Madžarska	3,9	1,3	2,5	2,4	3,8	3,2	4,3	4,3
Poljska	6,2	6,6	5,5	5,5	5,0	5,0	5,0	5,0
Hrvaška	4,8	5,6	4,8	4,4	4,5	4,7	5,0	5,0
BIH	6,7	6,0	5,0	5,0	5,0	5,2	6,0	6,0
Srbija	5,7	7,5	5,5	5,5	5,5	5,5	5,0	6,0
Makedonija	4,0	5,1	5,0	4,8	6,0	5,5	6,0	6,0
ZDA	2,8	2,0	1,2	1,6	2,4	1,4	2,8	2,8
Rusija	7,4	8,1	6,5	7,5	6,2	6,9	5,5	6,0

Vir podatkov: Eurostat; Consensus Forecasts, avgust 2008, september 2008; Eastern Consensus Forecast, avgust 2008; European Commission, DG Ecfm – Interim Forecast, september 2008; European Commission, DG Ecfm – Economic Forecasts, Spring 2008, Economist Intelligence Unit Country Reports (za Bosno, Srbijo in Makedonijo), avgust 2008, september 2008; OECD Economic Outlook, junij 2008; WIIW Current Analysis and Forecasts, julij 2008; lastna ocena.

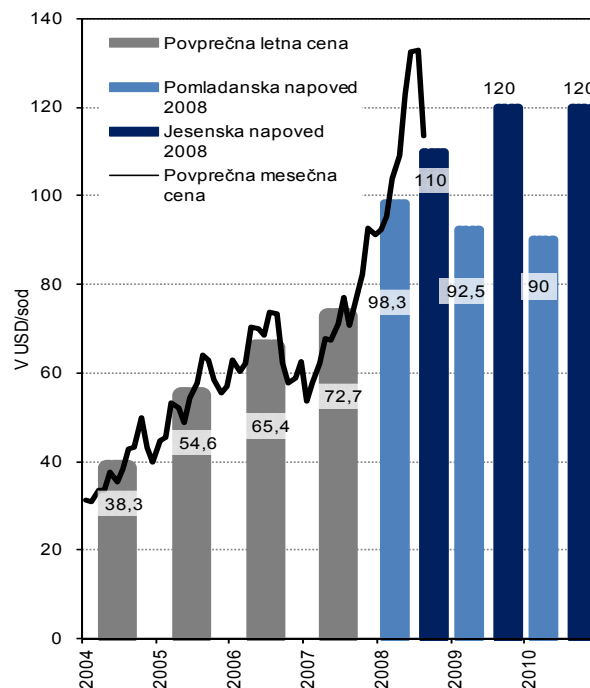
Skladno s pomladanskimi pričakovanji se bo gospodarska rast letos umirila tudi v glavnih partnericah iz skupine novih članic EU in v državah s področja bivše Jugoslavije, a bo ostala visoka.

Pričakovana upočasnitev rasti BDP v teh državah za letos in prihodnji dve leti ne odstopa bistveno od pomladanskih predpostavk. V primerjavi z lani se bo v večini držav iz te skupine letos in prihodnje leto najbolj upočasnila rast zasebne potrošnje, ki se je zaradi dražitev nafte in hrane v zadnjem letu že precej umirila. Po pričakovanjih naj bi se umirila tudi rast investicij, ki pa bo še naprej razmeroma visoka zaradi potreb po gradnji infrastrukture in prestrukturiranju gospodarstva. Nižja kot v zadnjih dveh letih bo tudi rast izvoza. Glede na napovedi bo gospodarska rast za nove države članice EU in države s področja bivše Jugoslavije še naprej precej višja od povprečja evrskega območja.

Jesenske napovedi temeljijo na predpostavki višje cene nafte kot spomladi.

Povprečna cena soda nafte Brent je v prvih osmih mesecih letos znašala 112,6 USD/sod. Do julija letos je cena strmo naraščala: od januarja, ko je v povprečju znašala približno 90 USD/sod, do julija se je povzpela na več kot 130 USD/sod julija, avgusta pa se je povprečna cena znižala za 20 USD/sod. Ob velikem nihanju cen v letošnjem letu tehnična predpostavka cene nafte za pripravo jesenske napovedi predvideva ustalitev povprečne cene soda nafte Brent do konca leta, in sicer na ravni povprečja prvih desetih dni septembra in znaša 110 USD/sod, tj. 12 USD nad pomladansko predpostavko (gl. Tabela 2). Podobno kot v zadnjih dveh mesecih bo pritisk na znižanje cene predstavljala pričakovana nižja rast povpraševanja po nafte, ki je posledica poslabšanih obetov glede gospodarske aktivnosti v prihodnjih mesecih. Za leti 2009 in 2010 predpostavljamo ceno nafte na višini 120 USD/sod, kar je 30 USD več kot spomladi (gl. Slika 1).

Slika 1: Cena nafte Brent v obdobju 2004–2008 in tehnične predpostavke UMAR v pomladanski in jesenski napovedi, v USD/sod

Vir podatkov: World Bank, predpostavke za leta 2008–2010 UMAR.

Razmerje med evrom in dolarjem bo letos 1,52 USD za 1 EUR, skladno s pomladanskimi pričakovanji.

Povprečni tečaj dolar/evro je v prvih osmih mesecih letos znašal 1,53 USD za 1 EUR. Glede na povečano volatilitnost gibanja tečaja v poletnih mesecih je tehnična predpostavka določena na osnovi 6-tedenskega gibanja povprečnega tečaja do začetka priprave napovedi (tj. obdobje med 27. julijem in 5. septembrom 2008) in znaša 1,50 USD za 1 EUR. Povprečni tečaj bo letos dosegel 1,52 USD za 1 EUR (enak pomladanski predpostavki 1,526 USD za 1 EUR), za leti 2009 in 2010 pa 1,50 USD za 1 EUR (spomladi 1,537 USD za 1 EUR).

Tabela 2: Predpostavke jesenske napovedi glede cene nafte Brent v obdobju 2008–2010 in primerjava s pomladansko napovedjo, v USD/sodček

	2006	2007	2008		2009		2010	
			Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)
Povprečna cena nafte	65,4	72,7	98,3	110,0	92,5	120,0	90,0	120,0

Vir podatkov: World Bank, predpostavke za leta 2008–2010 UMAR.

Tveganja v zvezi z gibanji v mednarodnem okolju so letošnje jesen še izrazitejša kot spomladi. Gospodarska gibanja v mednarodnem okolju so izpostavljena velikim negotovostim, povezanimi zlasti z gibanjem cen surovin in globalnimi posledicami finančne krize v ZDA (gl. Okvir 1).

Okvir 1: Finančna kriza povečuje tveganja glede gospodarskih obetov v mednarodnem okolju

Glavno tveganja za predpostavke glede gospodarske rasti v naših glavnih trgovinskih partnericah predstavlja finančna kriza, ki se je začela lani avgusta z zlomom trga drugorazrednih hipotek v ZDA. Po podatkih Mednarodnega inštituta za finance (*Institute of International Finance*) so izgube bank do junija letos znašale 476 mrd USD. Hkrati so banke uspele pridobiti 354 mrd USD novega kapitala, vendar se je tržna kapitalizacija bank od začetka krize do konca junija letos znižala za 1600 mrd USD. Mednarodni denarni sklad je spomladi ocenjeval, da bodo skupne izgube zaradi finančne krize znašale 945 mrd USD, glede na nekatere trenutne ocene pa bodo izgube še večje.

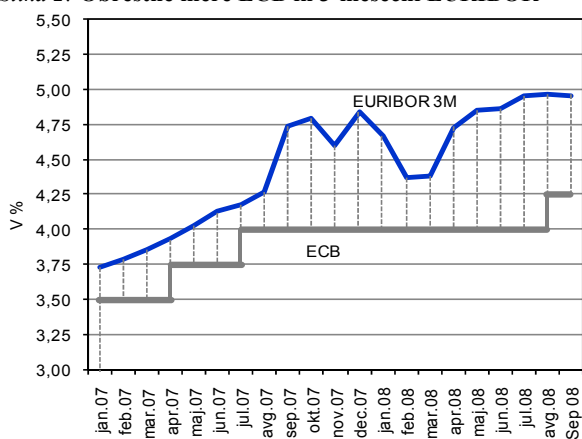
Izvor finančne krize je v zlomu nepremičninskega balona v ZDA. Po ocenah analitikov bo njen konec povezan s koncem korekcije cen nepremičnin v ZDA. Padanje cen nepremičnin, ki mu na medletni ravni sledimo že od januarja lani, se nadaljuje; cene so bile junija letos za 18,8 % nižje kot ob svojem vrhu julija 2006. Ocene, koliko se morajo cene še znižati, da se bo ponovno vzpostavilo normalno razmerje med ponudbo in povpraševanjem, segajo od 25 % do 50 %. Zaloge neprodanih novih in obstoječih nepremičnin ostajajo na visoki ravni od začetka leta 2007. Presežek ponudbe nepremičnin nad povpraševanjem po njih, ki povzroča padanje cen, dodatno povečuje naraščajoče število zaplemb zaradi nezmožnosti odplačevanja hipotek. Preko procesa sekuritizacije, ko so finančne družbe izdajale vrednostne papirje, zavarovane s hipotekarnimi krediti, so se težave z nepremičninskega trga razširile na finančni sektor.

Neposredna posledica finančne krize je naraščanje nezaupanja med finančnimi subjekti, ki se najbolj odraža v dvigu medbančnih obrestnih mer ter večji razliki med temi obrestnimi merami in obrestnimi merami centralnih bank. Če primerjamo obdobje od začetka leta 2007 do konca julija pred začetkom finančne krize z obdobjem od avgusta lani do 17. septembra letos (stečaj Lehman Brothers), se je povprečna vrednost 3-mesečnega EURIBOR-ja povzpela s 3,983 na 4,733, povprečna razlika med 3-mesečnim EURIBOR-jem in obrestno mero ECB pa za 43 bazičnih točk, na 0,69 (gl. Slika 2).

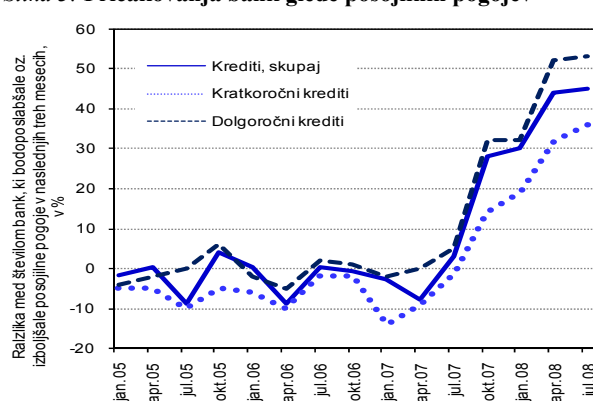
Na poslabšanje posojilnih pogojev in tudi manjšo razpoložljivost posojil v evrskem območju od tretjega četrtletja lani naprej kažejo izsledki *ECB Bank Lending Survey*. To poslabšanje se je v drugem četrtletju letos nekoliko zmanjšalo. Banke so julija za tretje četrtletje letos napovedale ponovno dodatno zaostritev, hkrati pa tudi manjšo razpoložljivost posojil. Glede na dogodke v septembru je možno, da bo ta pričakovana zaostritev posojilnih pogojev še občutnejša (gl. Slika 3).

Posledice finančne krize so najbolj neposredno vidne v padcu svetovnih borznih indeksov. Vodilni indeksi v ZDA, Veliki Britaniji in Nemčiji so od svojega vrha lani do 17. septembra letos izgubili približno četrtno svoje vrednosti, svetovni indeks MSCI World pa je od najvišje vrednosti lani junija izgubil 30,7 % vrednosti. Tudi slovenski indeks SBI je od najvišje vrednosti konec avgusta lani do 17. septembra letos padel za 48,6 %.

Septembrski dogodki kažejo na vedno večjo razsežnost finančne krize. To povečuje tveganje, da se bo zaradi nadaljnjega poslabšanja pogojev financiranja in manjše razpoložljivosti posojil gospodarska rast v naših glavnih trgovinskih partnericah letos in prihodnje leto upočasnila še bolj od trenutnih predpostavk. Nadaljnji morebitni dvig medbančnih obrestnih mer in s tem višji strošek servisiranja posojil lahko vpliva na tiste sektorje gospodarstva v Sloveniji, ki so najbolj zadolženi, predvsem kratkoročno. Na podlagi statističnih podatkov iz bilanc stanja gospodarskih družb za leto 2007 je med večjimi dejavnostmi delež kratkoročnih finančnih obveznosti v skupnih sredstvih najvišji na področjih drugih poslovnih dejavnosti, gradbeništva ter v posredništvu in trgovini na debelo.

Slika 2: Obrestne mere ECB in 3-mesečni EURIBOR

Vir podatkov: ECB.

Slika 3: Pričakovanja bank glede posojilnih pogojev

Vir podatkov: ECB.

Opomba: Višji odstotek razlike pomeni, da je število bank, ki bodo poslabšale posojilne pogoje, večje od števila bank, ki jih bodo izboljšale.

Gospodarska rast

Gospodarska rast se je letos pričela umirjati, a je pri 5,5 % v prvi polovici leta še ostala na visoki ravni.

Realna rast BDP je bila v prvem in drugem četrtletju nižja od povprečne lanske rasti (6,8 % po reviziji – podrobneje o reviziji nacionalnih računov gl. Okvir 2), struktura rasti pa je z razvojnega vidika ostala ugodna. Izvoz ostaja pomemben dejavnik gospodarske rasti, čeprav se je izvozna aktivnost (zlasti pri izvozu blaga) v prvi polovici leta glede na lani umirila. Tudi medletna rast investicij se kljub upočasnitvi v drugem četrtletju ohranja na visoki lanskoletni ravni. Glede na lani se je v tem letu nekoliko upočasnila rast končne potrošnje pri bolj umirjeni rasti zasebne in še naprej zmerni rasti državne potrošnje.

Letos investicijska aktivnost ostaja relativno močna v vseh segmentih, najhitreje naraščajo investicije v zgradbe in objekte. V prvi polovici leta je rast bruto investicij v osnovna sredstva na medletni ravni tretje leto zapored preseгла deset odstotkov (12,9 %). Zelo intenzivna, čeprav nižja kot v povprečju lani, je ostala rast investicij v gradbene objekte (gl. Tabela 3). Na začetku leta so bile najhitreje rastoče investicije v nestanovanjske stavbe, ki so se v drugem četrtletju nekoliko umirile, medtem ko se je visoka rast infrastrukturnih investicij nadaljevala. V prvi polovici leta so se povečale tudi investicije v opremo in stroje, vendar je bila njihova, skoraj 8-odstotna rast nižja kot v predhodnih dveh letih, ko so na poslovno investiranje ugodno vplivale gospodarske razmere v mednarodnem okolju.

Tabela 3: Rast bruto investicij v osnovna sredstva v letu 2008, indeks

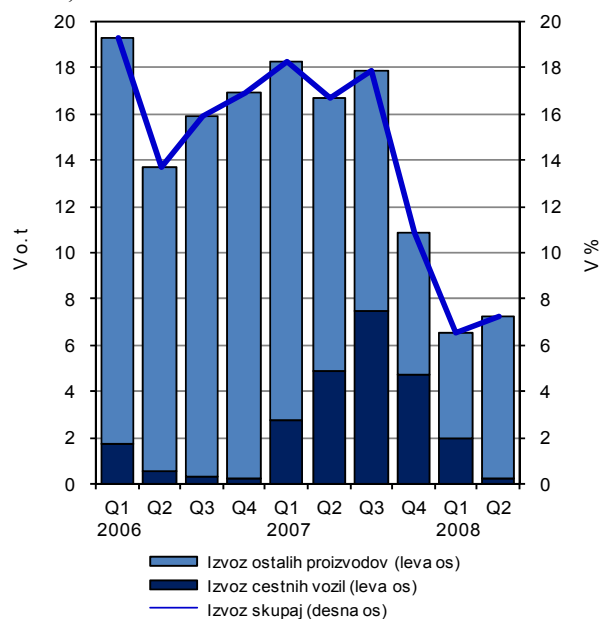
	Delež v 2007	Q1 2008	Q2 2008
Bruto investicije v osnovna sredstva	100,0	116,9	109,0
Zgradbe in objekti	54,6	124,3	110,1
Stanovanjske zgradbe	15,7	115,6	110,8
Druge zgradbe in objekti	38,9	127,6	109,8
Oprema in stroji	40,6	108,1	107,6
Transportna oprema	12,1	105,5	107,2
Druga oprema in stroji	28,5	109,0	107,8
Osnovna čreda in večletni nasadi	0,3	95,1	92,7
Drugi proizvodi	4,6	107,4	107,9

Vir: SURS

Ob konjunktornem ohlajanju v mednarodnem okolju se je realna rast izvoza v prvem letošnjem polletju znatno upočasnila. Na medletni ravni se je izvoz realno povečal za 7,3 % (blago za 5,6 %, storitve za 16,1 %). K medletni rasti izvoza v prvem polletju je največji delež prispeval izvoz cestnih vozil (gl. Slika 4), čeprav je v primerjavi z lanskim letom prišlo do precejšnje umiritve njihove rasti (6,6 %, lani 25,9 %). K rasti so nadalje prispevali izvoz specializiranih strojev za posamezne industrijske panoge, izvoz električnih strojev in naprav ter izvoz medicinskih in farmacevtskih izdelkov. Z regionalnega vidika je izvoz blaga v države nečlanice

(nominalno) naraščal hitreje kot izvoz v države EU. Ob nižji rasti povpraševanja držav članic EU je Slovenija povečala izvoz na druge trge, zlasti v države na ozemlju nekdanje Jugoslavije in v Rusko federacijo. Za razliko od blagovnega izvoza se je v prvi polovici leta okrepila rast izvoza storitev³. Na njegovo visoko rast je v prvem letošnjem polletju najbolj vplival izvoz storitev posredovanj, okrepila pa se je tudi rast izvoza finančnih in konstrukcijskih storitev. Povečanje izvoza transportnih storitev je v veliki meri sledilo dinamiki rasti blagovnega izvoza in je bilo umirjeno. Nominalno so se povečali tudi prihodki od potovanja (za 12,5 %).

Slika 4: Prispevek izvoza cestnih vozil k rasti blagovnega izvoza, v o. t.

Vir podatkov: SURS; preračuni UMAR.

Rast končne potrošnje se je letos upočasnila. Državna potrošnja je v prvi polovici leta realno rasla nekoliko hitreje kot v povprečju lanskega leta, a je ostala na zmerni ravni. Višji izdatki so bili v veliki meri povezani s predsedovanjem Slovenije Svetu EU, ki je zahtevala nove zaposlitve v državni upravi (od katerih se jih določeno število ohranja tudi po zaključenem predsedovanju) in večje izdatke za materialne stroške (prevozni stroški, službena potovanja, tekoče vzdrževanje objektov in drugi operativni stroški). Junija je bil sprejet rebalans državnega proračuna za letošnje leto, s katerim so bili odhodki zmanjšani za 0,6 %, tj. 49,7 mio EUR (gl. tudi Okvir 3, str. 21). Rast zasebne potrošnje je bila v prvi polovici leta zmerna. Upoštevajoč četrtletne podatke⁴, se je realno povečala za 3 % ob počasnejši rasti dohodkov gospodinjstev kot lani⁵.

³ Od prevzema evra storitvena menjava narašča hitreje od blagovne.

⁴ Četrtletni podatki niso usklajeni z letnimi podatki po zadnji reviziji temeljnih agregatov nacionalnih računov (glej Okvir 2), ko je pri posameznih kategorijah BDP prišlo do velikih popravkov.

⁵ Masa neto plač se je v prvem polletju povečala za 4,2 %, kar je za 3,5 o. t. nižja rast glede na isto obdobje preteklega leta (lanska razmeroma visoka rast je bila posledica sprememb v davčni lestvici, ki je v splošnem razbremenila plače).

Okvir 2: Revizija nacionalnih računov za obdobje 2000–2007, upoštevana pri pripravi jesenske napovedi

Statistični urad RS je septembra 2008 objavil metodološko revizijo podatkov o bruto domačem proizvodu, temeljnih agregatih nacionalnih računov in zaposlenosti za obdobje 2000–2007. Vrednost BDP je po tokratni reviziji v obdobju 2000–2006 nominalno višja v povprečju za 1,6 %, najnižji je popravek za leto 2001 (1,3 %), najvišji pa za leto 2006 (1,8 %; gre za redno letno revizijo). Nove ocene stopenj realne rasti BDP se v tem obdobju od doslej objavljenih razlikujejo za največ za 0,3 o. t. (gl. Tabela 4). Z revizijo pa je bila bistveno popravljena ocena BDP za leto 2007. Revidirana vrednost v tekočih cenah znaša po prvi letni oceni 34.471 mio EUR, kar je nominalno za 2,8 % več, kot je bila ocena na podlagi četrletnih računov pred metodološko revizijo (33.542 mio SIT). Nova ocena realne stopnje rasti po prvi letni oceni znaša 6,8 % in je za 0,7 o. t. večja od prve ocene po četrletnih računih (6,1 %).

Tabela 4: Učinki revizije za obdobje 2000–2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Nominalno povečanje ravni BDP glede na predhodno objavo	1,5	1,3	1,6	1,6	1,5	1,6	1,8	2,8
2. Stopnje rasti BDP po zadnji reviziji, v %		2,8	4,0	2,8	4,3	4,3	5,9	6,8
3. Stopnje rasti BDP pred zadnjo revizijo, v %		3,1	3,7	2,8	4,4	4,1	5,7	6,1
4. Razlike v stopnji rasti BDP (4=2-3), v o. t.		-0,3	0,3	0,0	-0,1	0,2	0,2	0,7

Vir: SURS.

V Tabeli 5 so zbrani temeljni popravki tokratne revizije, ki so razdeljeni v dve skupini: metodološki popravki, opravljeni zaradi izboljšanja virov in metod (popravki A), ter drugi in rutinski popravki (popravki B). Vrednosti posameznih popravkov revizije so prikazane po proizvodni metodi – kot povečanje bruto dodane vrednosti.

Od skupno 7 popravkov zaradi izboljšanja virov in metod so popravki od 1 do 5 opravljeni na podlagi rezervacij Odbora BND*. Postavka 1 zajema prilagoditve ocene vrednosti samogradnje stanovanj gospodinjstev zaradi spremembe prejšnjega obračuna vrednosti po direktnih stroških na osnovne cene. Postavka 2 pomeni enako prilagoditev pri proizvodnji (predvsem osnovnih sredstev) gospodarskih družb za lastne potrebe. V postavki 3 so prikazane revidirane ocene vrednosti proizvodnje v kmetijstvu in gozdarstvu gospodinjstev, v katerih so upoštevani novi podatki, pridobljeni z uvedbo računov za proizvodnjo gozdarstva. Postavka 4 je negativna, ker je bilo treba iz prejšnje ocene vrednosti proizvodnje netržnih dejavnosti države in nepridobitnih dejavnosti gospodinjstev izločiti vrednost proizvodnje programske opreme za lastne potrebe. Negativen je tudi popravek 5, ki zadeva povečanje vmesne potrošnje pri samozaposlenih zaradi vključitve stroškov za popravilo poslovnih avtomobilov, ki so direktno financirani s strani zavarovalnic**. Metodološki popravki v postavki 6 zajema revizijo ocene stanovanjskih dejavnosti gospodinjstev, vključno z revizijo pripisane stanarine gospodinjstev. Postavka 7 predstavlja revizijo zajeja oz. novo oceno popravka za napačno poročanje podatkov pri proizvodnji gospodinjstev. Popravki iz skupine B vključujejo vse druge popravke, vključno z rutinskimi popravki za leta 2004, 2005 in 2006. V postavki 8 so prikazani posamezni popravki, ki so bili potrebni zaradi nekonsistentnosti prejšnjih ocen. Do negativnih popravkov je prišlo pri oceni proizvodnje zavarovalnih storitev (zaradi uskladitve celotne ponudbe in porabe zavarovalnih storitev v letih 2000, 2001 in 2004), pozitivni popravki pa so bili potrebni pri oceni proizvodnje drugih finančnih storitev (2002, 2003 in 2006). Z negativnimi popravki je bila revidirana še ocena proizvodnje pomorskega transporta (v letu 2005). Postavka 9 prikazuje rutinske popravke v obdobju 2004–2006, ki so v pretežni meri posledica nove ocene spremembe zalog dokončanih proizvodov in nedokončane proizvodnje v okviru ocene vrednosti proizvodnje nefinančnih družb.

Revizija temeljnih agregatov nacionalnih računov je vključila tudi redno letno revizijo plačilne bilance za obdobje 2005–2007. Tokrat je Banka Slovenije na podlagi novih statističnih raziskav popravila zlasti vrednosti potrošnje nerezidentov na domačem trgu. Z revizijo je bila neto zadolžitev Slovenije v tujini za leto 2007 ocenjena na 1.264 mio EUR (prej 1.426 mio EUR) oz. 3,7 % BDP (pred revizijo 4,1 % BDP).

* Odbor za bruto nacionalni dohodek (BND) deluje v okviru Eurostata z namenom, da preverja skladnost virov in metod ocenjevanja BND z veljavnim Evropskim sistemom računov (ESA-95).

** Ta popravek je bil zaradi zelo majhnega obsega opravljen samo za obdobje od leta 2004 dalje.

Tabela 5: Bruto domači proizvod, glavna revizija - popravki po vrstah po proizvodni metodi, 2000–2006

	Povečanje BDP (v %)						
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Povečanje BDP, skupaj (A + B)	1,5	1,3	1,6	1,6	1,5	1,6	1,8
A. Izboljšanje virov in metod	1,6	1,4	1,6	1,5	1,5	1,7	1,5
1. Popravek vrednosti samogradnje stanovanj gospodinjstev za lastne potrebe na osnovne cene	0,8	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7
2. Popravek vrednosti proizvodnje gospodarskih družb za lastne potrebe na osnovne cene			0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
3. Popravek ocene vrednosti proizvodnje v kmetijstvu in gozdarstvu gospodinjstev	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,2	0,2
4. Popravek knjiženja vrednosti proizvodnje programske opreme za lastne potrebe v dejavnostih države in NPISG	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
5. Popravila poslovnih avtomobilov gospodinjstev, ki jih neposredno financirajo zavarovalnice					0,0	0,0	0,0
6. Popravek vrednosti proizvodnje stanovanjskih storitev gospodinjstev (pripisana stanarina gospodinjstev)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
7. Popravki zajetja za samozaposlene za napačno Poročanje	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,6	0,4
B. Drugi popravki in običajna revizija 2004–2006	-0,1	-0,2	0,0	0,1	0,0	-0,1	0,4
8. Zavarovanje, druge finančne storitve, pomorski promet	-0,1	-0,2	0,0	0,1	-0,1	-0,1	0,0
9. Rutinski popravki					0,1	0,0	0,4

Vir: SURS.

Realna rast uvoza je bila v prvi polovici leta precej počasnejša kot lani, predvsem zaradi nižje rasti izvoza.

Na medletni ravni se je uvoz realno povečal za 8,5 % (blago za 8,1 %, storitve za 10,9 %). Podobno kot pri izvozu se je uvoz blaga iz držav nečlanic (nominalno) povečal bolj kot uvoz iz držav EU. K celotni nominalni rasti uvoza je največ, skoraj polovico, prispeval uvoz nafte in derivatov. V prvem polletju se je na medletni ravni nekoliko upočasnila tudi rast uvoza storitev. K rasti uvoza storitev je največ prispevala rast uvoza poslovnih, finančnih in komunikacijskih storitev.

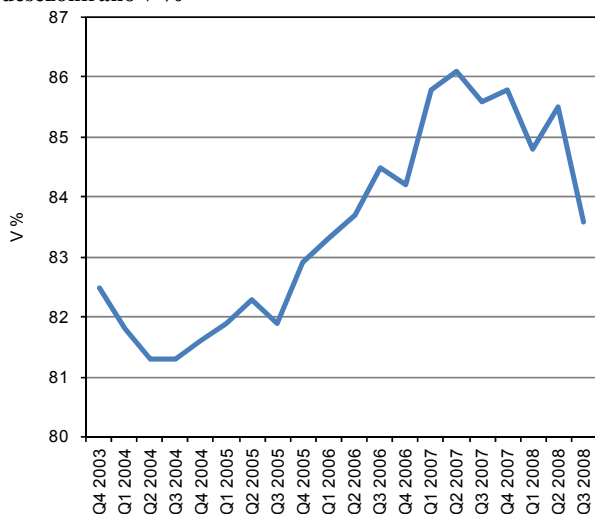
Glede na višjo rast investicij od pričakovane v prvi polovici leta je napoved gospodarske rasti za letos višja od pomladanske napovedi, 4,8-odstotna. Na podlagi nekaterih kratkoročnih kazalnikov, ki se poslabšujejo, predvidevamo, da bo v drugi polovici leta prišlo do nekoliko večje umiritve pod vplivom razmer v mednarodnem okolju. Ob manjši rasti tujega povpraševanja zaradi gospodarskega ohlajanja v najpomembnejših trgovinskih partnericah EU se bo izvozna aktivnost umirila, ob upoštevanju gibanj izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti in poslabšanju poslovnih pričakovanj pa predvidevamo, da se bo rast investicij precej upočasnila. Glede na leto 2007 bo letošnja realna rast BDP za približno tretjino nižja, kar je v okviru pomladanskih pričakovanj.

Realna rast investicij v osnovna sredstva se bo v drugi polovici leta upočasnila in v povprečju leta dosegla 8,8 %. Popravek za skoraj 3,5 o. t. navzgor glede na pomladansko napoved je posledica višje rasti investicij v prvi polovici leta, kot smo predvidevali spomladi. Pričakujemo, da se bo relativno visoka rast investicij v zgradbe in objekte nadaljevala tudi v drugi polovici leta. Upoštevajoč obstoječe investicijske plane infrastrukturne gradnje do konca leta (nadaljnja gradnja cest in širitve energetske infrastrukture), bodo še naraščale predvsem investicije v inženirske objekte. Rast investicij v nova stanovanja se bo do konca leta počasi umirjala, nekoliko hitrejše pa bo umirjanje pri investicijah v nestanovanjske stavbe. Zaostrovanje kreditnih pogojev zaradi nestabilnih razmer na finančnih trgih in poslabševanje poslovnih obetov bo v drugi polovici leta omejilo tudi rast investicij v opremo in stroje⁶. Izkoriščenost proizvodnih kapacitet v predelovalnih dejavnostih je po sezonskih podatkih v tretjem četrtletju dosegla najnižjo raven v zadnjih dveh letih in pol (gl. Sliko 5). Na manjšo investicijsko aktivnost podjetij pa nakazujejo tudi manj optimistična poslovna pričakovanja tako v industriji kot v storitvenih dejavnostih⁷ (gl. tudi str. 17). Napoved rasti bruto investicij v letošnjem letu predpostavlja ponovno povečanje zalog, vendar bo prirast bistveno manjši kot v preteklih dveh letih, tako da bo prispevek h rasti BDP negativen v višini 0,4 o. t.

⁶ Na umirjanje investicijske aktivnosti v tretjem četrtletju kaže znatna umiritev rasti prvič registriranih vozil. Julija in avgusta je bilo število prvič registriranih tovornih vozil za 4,7 % višje kot leto pred tem (v prvi polovici letos višje za 12,3%), število prvič registriranih vlečnih vozil pa se je znižalo za 24,7 % (v prvi polovici leta je bilo višje za 15,3%).

⁷ Avgusta je vrednost kazalnika zaupanja v predelovalnih dejavnostih upadla na najnižjo raven v zadnjih dveh letih, kazalnik zaupanja v storitvenih dejavnostih pa je bil kljub rahlemu izboljšanju že peti mesec zapored na nižji ravni kot leto pred tem.

Slika 5: Izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti v predelovalnih dejavnostih v obdobju 2003–2008, desezonirano v %

Vir podatkov: SURS.

Realna rast izvoza se bo v drugi polovici leta znatno umirila pod vplivom hitrejšega umirjanja gospodarske aktivnosti v državah EU. Letos se bo skupni izvoz realno povečal za 6,6 %, tj. za dobre 3 o. t. manj, kot smo predvideli spomladi. Popravek napovedi navzdol je posledica večje upočasnitve rasti blagovnega izvoza v države EU v prvi polovici leta, kot smo pričakovali spomladi. Kot smo predvidevali spomladi, bo k upočasnitvi rasti izvoza blaga, zlasti v drugi polovici leta, prispevala tudi bistveno nižja rast izvoza vozil (3,9 %), ki bo precej zaostala za lansko visoko ravno (36,4 %)⁸. Rast blagovnega izvoza bo letos 4,7-odstotna in tako znatno nižja od pomladanske napovedi (9,4 %). Spomladi pričakovanega umirjanja rasti storitvene menjave pa še ni zaznati, zato je napoved rasti izvoza storitev povišana na 15,5 % (z 10,9 % spomladi). Višja rast izvoza storitev je večinoma posledica nadaljnje krepitve rasti storitev, ki temeljijo na višji dodani vrednosti in znanju (npr. razne poslovne, profesionalne in tehnične storitve), ter storitev potovanj.

V letošnjem letu pričakujemo umiritev rasti zasebne potrošnje (na 4,5 % s 5,0 % lani). Potrošnja gospodinjstev se bo povečala skladno s povečanjem razpoložljivega dohodka, ki bo letos realno nekoliko nižje od lanskega. Nominalna rast mase bruto plač bo nekoliko višja od pomladanske napovedi zaradi višje rasti zaposlenosti (gl. zaposlenost, str. 24) in večjega povišanja plač v javnem sektorju, ki izhaja iz drugačnega dogovora o odpravi plačnih nesorazmerij.

Realna rast državne potrošnje se bo letos okrepila na 3,4 % (2,5 % leta 2007). Jesenska napoved je v primerjavi s pomladansko nižja za 0,5 o. t., ob upoštevanju sprejetega rebalansa državnega proračuna,

⁸ Negativen učinek osnove pri izvozu avtomobilov na rast blagovnega izvoza vpliva od maja dalje.

ocen realizacij občinskih proračunov ter rebalansa pokojninske in zdravstvene blagajne. Okrepljena rast državne potrošnje v letošnjem letu bo predvsem posledica višje rasti sredstev za zaposlene zaradi povečanja števila zaposlenih v državi (za 1,4 % v primerjavi z 0,3 % leta 2007). Letos se bo glede na preteklo leto močnejše povečala rast izdatkov za materialne stroške, ki je povezana s predsedovanjem Slovenije Svetu EU v prvi polovici leta. Znatno se bodo povečali tudi odhodki za zdravila in izdatki za druge transfere gospodinjstvom zaradi sprejetih ukrepov, usmerjenih v zmanjšanje negativnih posledic visoke inflacije na blaginjo prebivalstva, ki so bili sprejeti maja letos (regresiranje prevozov, prehrane, stanarin, ipd. ter na novo uvedena prehrana dijakov in doplačila v vrtcih).

Ob umirjeni končni potrošnji in nižji rasti izvoza bo realna rast uvoza nižja. V primerjavi s pomladansko napovedjo smo znižali napoved rasti uvoza za 1,6 o. t., na 6,9 %. Skladno s pričakovano nižjo rastjo izvoza bo v letošnjem letu nižja rast uvoza vmesnih proizvodov, nekoliko počasnejša pa bo tudi rast uvoza proizvodov za zasebno potrošnjo ob bolj umirjenem domačem povpraševanju. Rahla upočasnitev rasti uvoza storitev bo večinoma posledica nižje rasti uvoza transportnih storitev.

Letos bo negativen prispevek salda menjave s tujino h gospodarski rasti (-0,3 o. t.) nižji v primerjavi z lanskim letom (-1,3 o. t.).

V letu 2009 pričakujemo umiritev gospodarske rasti na 3,1 %. Ključna dejavnika upočasnitve bosta občutno zmanjšanje rasti investicijske dejavnosti ob nadaljnjem upočasnjevanju rasti izvoza.

Ključni dejavnik upočasnitve gospodarske rasti bo znatna umiritev rasti investicij, tako gradbenih kot poslovnih. Pričakujemo, da bo obseg investicijske aktivnosti še nekoliko večji kot letos, vendar se bodo ob doseženi visoki ravni v letošnjem letu stopnje rasti precej umirile. Prihodnje leto bo rast investicij v osnovna sredstva tako 1,3-odstotna. Glede na načrte bo obseg investicij v gradnjo avtocest nominalno manjši. Upoštevajoč sprejeti proračun za leto 2009 tudi ne bo prišlo do bistvenega pospeška pri gradnji železniške infrastrukture. Nekoliko naj bi se okrepila le gradnja energetskih objektov. Glede na izdana gradbena dovoljenja pričakujemo, da se bo v naslednjem letu umirila rast investicij v stavbe – upočasnila se bo stanovanjska gradnja, manjša bo tudi rast investicij v druge stavbe⁹. Ob nizki izkoriščenosti proizvodnih zmogljivosti in poslabševanju razmer v mednarodnem okolju (gl. mednarodno okolje, str. 8) bodo podjetja omejila investiranje. Anketne statistike kažejo, da imajo podjetja težave pri pridobivanju kreditov (poslovne tendence v gradbeništvu) oziroma se jim poslabšuje

⁹ Skupna površina stanovanjskih stavb, predvidenih z izdanimi gradbenimi dovoljenji, je bila v prvi polovici letošnjega leta za 23,8 % manjša kot leto pred tem. Z gradbenimi dovoljenji predvidena skupna površina nestanovanjskih stavb je bila manjša za 27,6 %, kar je najmanj po letu 2004.

finančni položaj (trgovina na drobno). Zato predvidevamo, da bo rast investicij v opremo in stroje le majhna oz. bo stagnirala.

Ob predpostavljene nadaljevanju poslabšanih trendov v mednarodnem okolju bo prihodnje leto izvozna aktivnost ostala umirjena. Izvoz se bo tako povečeval počasneje kot letos in bo realno višji za 5,2 %. Pri blagovnem izvozu se bo upočasnila predvsem rast izvoza v države EU, na letošnji ravni pa se bo ohranila rast izvoza v države nečlanice. V primerjavi s letošnjim letom se bo predvsem zaradi umiritve rasti izvoza storitev transporta in storitev posredovanja ter raznih poslovnih, profesionalnih in tehničnih storitev upočasnila tudi rast izvoza storitev.

Leta 2009 se bo rast zasebne potrošnje še nekoliko upočasnila. Pri 3,5-odstotni realni rasti bo sledila rasti razpoložljivega dohodka in se ohranjala na višji ravni kot v povprečju obdobja 2000–2006. Realna rast mase bruto plač bo 3,6-odstotna. Ob pričakovani stagnaciji zaposlenosti bo izhajala iz razmeroma visoke, 3,7-odstotne rasti povprečne bruto plače, glede na predvideno izplačilo dveh četrtin uskladičvenega dodatka v okviru odprave nesorazmerij med plačami v javnem sektorju (gl. plače, str. 23).

Tudi rast državne potrošnje se bo prihodnje leto nekoliko upočasnila. Realno se bo povečala za 2,2 %, ob podobni rasti števila zaposlenih (1,3 %) kot letos. Znatno višja bo rast izdatkov za podporo socialne varnosti v naravi kot posledica ukrepov, sprejetih v letu 2008 (subvencije za malico dijakov, brezplačen vrtec za drugega in naslednje otroke v vrtcu), glede na leto 2008 pa se bo umirila rast vmesne potrošnje.

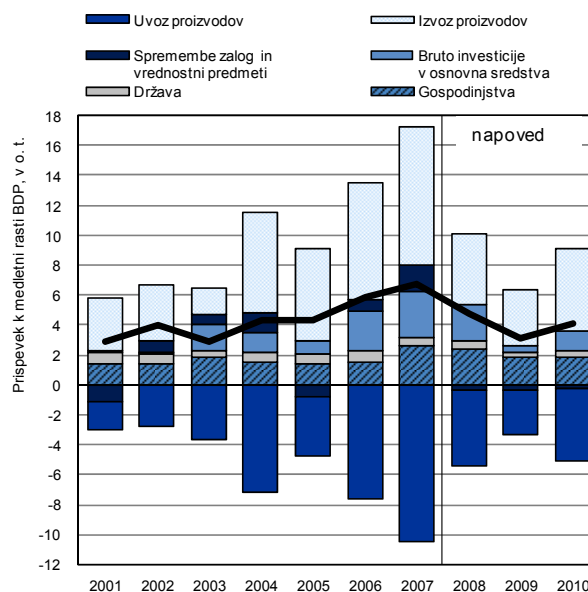
Skladno z umirjeno rastjo domače potrošnje in nižjo rastjo izvoza se bo rast uvoza upočasnila. Uvoz se bo realno povečal za 4,0 %. Rast uvoza blaga bo nižja predvsem zaradi počasnejše rasti uvoza vmesnih proizvodov ob bolj umirjeni izvozni aktivnosti ter upočasnjene rasti uvoza strojev in opreme. Rast uvoza storitev bo ostala na podobni ravni kot leto prej.

Ob močno upočasnjeni rasti uvoza prispevek neto izvoza h gospodarski rasti naslednje leto pozitiven; k povečanju BDP bo prispeval 0,9 o. t.

Leta 2010 se bo ob ciklični pospešitvi rasti v mednarodnem okolju, ki bo vplivala na višjo rast izvoza in investicij, gospodarska rast pospešila na 4,0 %.

Pričakujemo, da bo rast investicijske aktivnosti nekoliko višja. Pod vplivom ugodnejših pogojev v mednarodnem okolju se bo okrepila rast poslovnih investicij. Rast infrastrukturnih investicij bo sicer tudi v tem letu ostala skromna, pri čemer smo upoštevali predviden obseg sredstev, namenjenih avtocestni gradnji in širitvi energetskih zmogljivosti. Z izboljšanjem mednarodne konjunkturo bo prišlo do okrepitve rasti izvoza, ki se bo približala dolgoletni povprečni ravni. Rast izvoza v države EU se bo pospešila, nadaljnje povečevanje rasti izvoza pa pričakujemo tudi v države nečlanice. Rast zasebne potrošnje bo ostala zmerna, približno na ravni pričakovane rasti razpoložljivega dohodka. Umirjena bo tudi rast državne potrošnje. Povečanje števila zaposlenih v javnem sektorju bo manjše kot v letu prej, hitreje pa bodo v tem letu ponovno rasli izdatki za podporo socialne varnosti v naravi. Leta 2010 se bo rast uvoza tako okrepila predvsem kot posledica višje rasti izvoza in povečevanja naložb v opremo in stroje, ki bo pospešilo uvoz investicijskih dobrin. Prispevek neto izvoza h gospodarski rasti bo leta 2010 predvidoma ostal pozitiven.

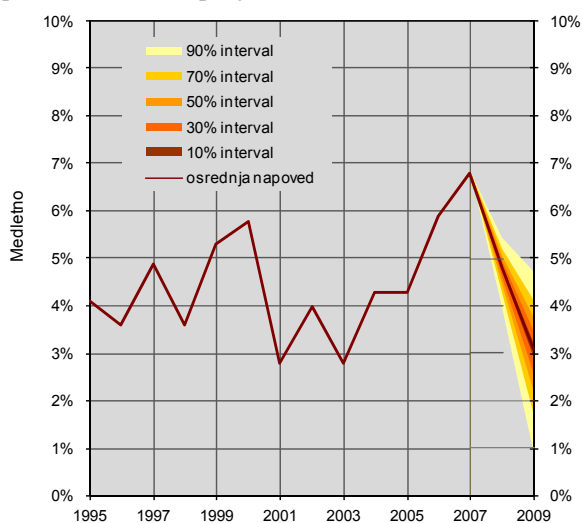
Slika 6: Prispevki h gospodarski rasti po komponentah v obdobju 2001–2010, v o. t.

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Tveganje glede uresničevanja jesenske napovedi gospodarske rasti predstavlja predvsem povečana negotovost v mednarodnem okolju, povezana s finančno krizo. Največja tveganja izhajajo iz globalnih posledic finančne in nepremičninske krize (gl. Okvir 1, str. 10), ki bi vplivala na večjo upočasnitev gospodarske rasti naših glavnih trgovinskih partneric. Razmere v mednarodnem okolju pa lahko zaostri tudi nestabilnost cen osnovnih surovin, ki lahko pomembno poslabša cenovno stabilnost. Ob uresnitvi tveganj bi bila gospodarska rast v prihodnjem letu lahko nižja od naše osrednje napovedi (gl. Slika 7).

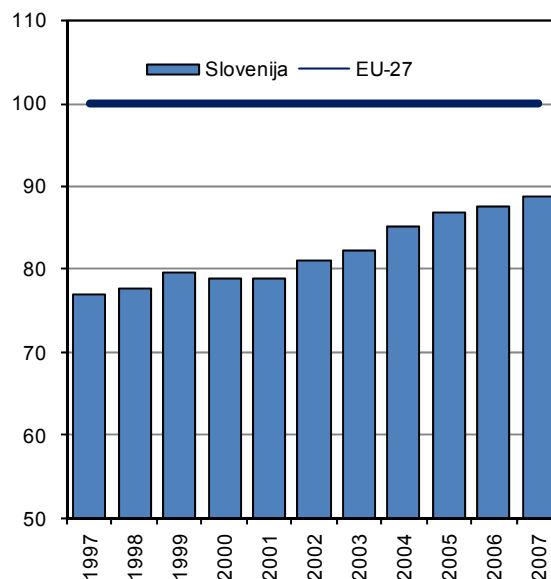
Slika 7: Osrednja napoved gospodarske rasti in verjetnost pričakovanih odstopanj

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Ob pričakovani višji gospodarski rasti v Sloveniji kot v EU je pričakovati, da se bo dohitevanje postopno nadaljevalo tudi v prihodnjih letih. Po kazalcu BDP na prebivalca po kupni moči je Slovenija lani dosegla 89 % povprečja EU (gl. Slika 8). Glede na to, da je napoved gospodarske rasti v Sloveniji za letošnje in prihodnji dve leti višja kot v EU, je pričakovati, da se bo razvojni zaostanek postopno zmanjševal tudi letos in v prihodnjih letih¹⁰. Za hitrejše približevanje povprečni razvitosti EU pa bodo glede na predvideno upočasnitev konjunktura ključnega pomena spremembe v strukturi gospodarstva v smeri dejavnosti, ki ustvarjajo visoko dodano vrednost.

Slika 8: Bruto domači proizvod na prebivalca po kupni moči (PPS), indeksi obsega, EU-27=100

Vir podatkov: Eurostat.

¹⁰ Poleg gospodarske rasti se pri izračunu upošteva tudi sprememba v relativni ravni cen.

Tabela 6: Jesenska napoved rasti BDP in agregatov potrošnje za obdobje 2008–2010 in primerjava s pomladansko napovedjo

	Realne stopnje rasti v %						
	2007	2008		2009		2010	
		Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	6,8	4,4	4,8	4,1	3,1	4,4	4,0
Izvoz proizvodov in storitev	13,8	9,7	6,6	9,4	5,2	9,7	7,4
Uvoz proizvodov in storitev	15,7	8,5	6,9	7,5	4,0	8,6	6,5
Saldo menjave s tujino, prispevek k rasti v o. t.	-1,3	0,7	-0,3	1,3	0,9	0,9	0,7
Zasebna potrošnja	5,0	3,6	4,5	3,7	3,5	3,8	3,6
Državna potrošnja	2,5	3,9	3,4	2,3	2,2	2,4	2,6
Bruto investicije v osnovna sredstva	11,9	5,4	8,8	2,6	1,3	4,5	4,5
Zaloge, prispevek k rasti v o. t.	1,8	-0,5	-0,4	-0,3	-0,4	-0,1	-0,2

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Gibanje dodane vrednosti po dejavnostih

V prvi polovici letošnjega leta je medletna rast dodane vrednosti dosegla 5,1 %, kar pomeni zmerno upočasnitev v primerjavi z zelo visoko lansko rastjo. V prvem četrletju je bila realna medletna rast dodane vrednosti 5,4-odstotna, v drugem pa nekoliko nižja, 4,8-odstotna. Letošnja upočasnitev je bila v glavnem posledica precejšnje umiritve rasti dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti (2,4 %). V tržnih storitvah (G-K; 7,4 %) in v gradbeništvu (19,9 %) pa je bila rast v prvi polovici leta še na visoki ravni predhodnega leta, vendar v gradbeništvu na račun izjemno visoke rasti v prvem četrletju, ki se je v drugem trimesečju prepolovila. V javnih storitvah (L-P) je bilo medletno povečanje dodane vrednosti še naprej skromno, 1,1-odstotno. Rast industrijske proizvodnje *predelovalnih dejavnosti* se skladno z gibanji v mednarodnem gospodarskem okolju v večini panog postopno umirja že od lanskega drugega četrletja¹¹. Pri tem je bila industrijska proizvodnja visoko tehnološko zahtevnih panog v letošnjem prvem polletju realno še za 8 % višja kot v enakem lanskem obdobju¹², v tehnološko manj zahtevnih panogah pa je bila v povprečju že pod ravno iz preteklega leta¹³ (gl. Slika 9). Upočasnjena aktivnost se postopno odraža tudi na gibanjih na trgu dela — število zaposlenih v predelovalnih industriji je bilo po desezoniranih podatkih v drugem četrletju letos prvič po dveh letih nižje kot v predhodnem trimesečju¹⁴. Podatki o vrednosti opravljenih del v *gradbeništvu* kažejo, da je bilo v prvi polovici leta najvišje povišanje na medletni ravni doseženo v gradnji stanovanj, sledijo civilni inženirski objekti in nestanovanjske stavbe. V vseh treh segmentih se je rast po pospešitvi v prvem, v drugem četrletju umirila, najbolj v gradnji nestanovanjskih stavb. V skupini *tržnih storitev* so v povprečju prvih šestih mesecev relativno visoke rasti dodane vrednosti zabeležili v finančnem posredništvu, trgovini in prometu¹⁵. Pri tem se je v finančnih storitvah v drugem četrletju rast upočasnila, kar je skladno z umirjanjem kreditne aktivnosti bank kot posledica zaostrovanja pogojev zadolževanja (predvsem zaradi vplivov mednarodne finančne krize na gibanje domačih obrestnih mer) ter umirjanja aktivnosti v predelovalnih

¹¹ V drugem četrletju sta bili rasti industrijske proizvodnje in dodane vrednosti nekoliko višji kot v prvem, vendar je to v glavnem posledica vpliva različne razporeditve velikonočnih praznikov, ki so bili letos v prvem letu pa v drugem četrletju (gl. tudi Ekonomski izzivi 2008, 2008, str. 19).

¹² Najvišjo rast so dosegli v kemični industriji (14 %) in v proizvodnji transportne opreme (12,5 %), pri čemer je v prvih štirih mesecih leta na medletne rasti transportne industrije pomembno vplivalo dejstvo, da so v prvih mesecih leta 2007 v tej panogi beležili krčenje proizvodne aktivnosti.

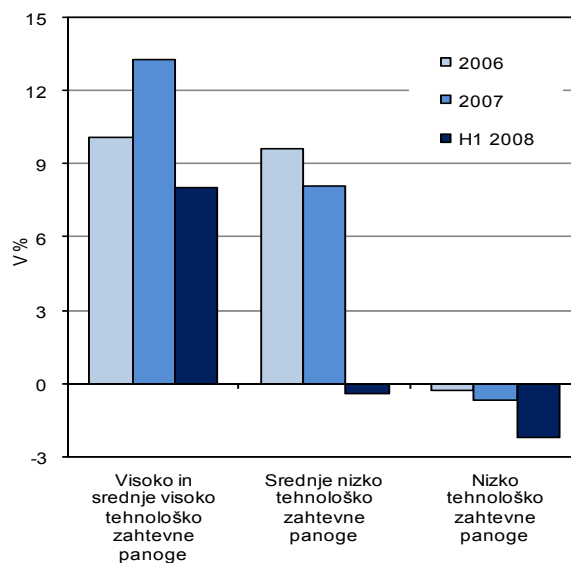
¹³ Proizvodnja se je gledano medletno najbolj znižala v usnjarski, lesni, prehranski in kovinski industriji.

¹⁴ Na postopno ohlajanje kaže tudi podatek o izplačilih za nadurno delo, ki so bila v prvem polletju letos na medletni ravni nižja za 1 % (v prvem polletju 2007 višja za 26,4 %).

¹⁵ Na osnovi razpoložljivih podatkov ocenjujemo, da je bil glavni dejavnik rasti še vedno cestni blagovni promet, zaradi predsedovanja Slovenije Svetu EU pa je bila višja tudi aktivnost v letališkem in zračnem prometu.

dejavnostih in gradbeništvu. Dodana vrednost v poslovnih storitvah in gostinstvu letos narašča počasneje kot lani. Nadaljevanju skromne rasti dodane vrednosti skupine *javnih storitev* je botrovala umirjena rast v dejavnosti javne uprave ter javnih, skupnih in osebnih storitev, medtem ko se je v dejavnosti izobraževanja¹⁶ ter zdravstvenega in socialnega skrbstva nekoliko okrepila.

Slika 9: Realna rast proizvodnje predelovalnih dejavnosti glede na tehnološko zahtevnost v obdobju 2006–2008, medletne stopnje rasti v %

Vir podatkov: SURS; preračuni UMAR.

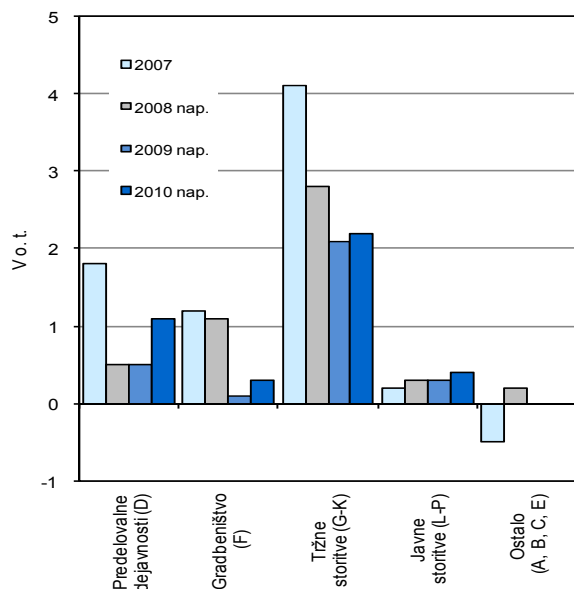
Opomba: Razdelitev panog glede na tehnološko zahtevnost temelji na metodologiji OECD.

V drugi polovici leta se bo rast dodane vrednosti še nekoliko umirila, tako da bo v povprečju leta dosegla 4,9 %. Pričakujemo nadaljevanje postopnega upočasnjevanja rasti dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti in gradbeništvu. Ocena glede umirjanja rasti dodane vrednosti *predelovalne industrije* (2,1 % v letu 2008) izhaja iz pričakovanih nižjih rasti povpraševanja iz tujine, poleg tega se bo nadaljevala umirjena rast povpraševanja z domačega trga, značilna že od druge polovice lanskega leta. Upočasnjevanje proizvodne aktivnosti v nadaljevanju leta nakazujejo tudi podatki anket o poslovnih tendencah, ki kažejo na zniževanje naročil in poslabševanje konkurenčnega položaja podjetij na tujih trgih (gl. cenovna in stroškovna konkurenčnost, str. 25). V *gradbeništvu* bo rast dodane vrednosti letos 14,5-odstotna, po oceni se bo do konca leta upočasnila rast vseh segmentov gradbene dejavnosti, najbolj nestanovanjskih gradenj. V primerjavi s preteklim letom bo letos nekoliko nižja — a še vedno nadpovprečna — tudi skupna rast *tržnih storitev* (6,3 %). Največja umiritev rasti se pričakuje v tistih segmentih tržnih storitev, katerih rast je bila v

¹⁶ Podatki o številu zaposlenih kažejo, da se je v dejavnosti izobraževanja aktivnost okrepila predvsem v vrtcih in v osnovnem šolstvu.

preteklosti dodatno spodbujena s konjunkturo v industrijskih in gradbenih dejavnostih (npr. trgovina na debelo, cestni blagovni promet, finančni sektor, razne poslovne storitve). Povečanje dodane vrednosti *javnih storitev* bo letos ponovno nizko (1,6 %). V dejavnosti javne uprave in izobraževanja bo rast približno na ravni preteklega leta, v zdravstvu in socialnem skrbstvu ter javnih, skupnih in osebnih storitvah pa pričakujemo rahlo okrepitev.

Slika 10: Prispevki posameznih dejavnosti k rasti dodane vrednosti v obdobju 2007–2010, v o. t.

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

V prihodnjem letu se bo rast dodane vrednosti še naprej umirjala (3,1 %), v letu 2010 pa se pričakuje postopna krepitev (4,0 %). Skladno s pričakovanimi gibanji v mednarodnem gospodarskem okolju in pričakovano rastjo izvoza bo rast dodane vrednosti v predelovalnih dejavnostih še naprej nizka, 2,1-odstotna, v letu 2010 pa pričakujemo okrepitev na okoli 5 %. V gradbeništvu se bo rast dodane vrednosti v letu 2009 izrazito umirila (na 1 %) in ostala na razmeroma nizki ravni tudi v letu 2010 (3,5 %). Glavni razlog so investicije v infrastrukturo (zlasti cestno), ki se bodo po večletni rasti prihodnje leto prvič znižale, upočasnila pa se bo tudi rast investicij v gradnjo stavb. Ob precej upočasnjeni rasti dodane vrednosti predelovalnih dejavnosti in gradbeništvu bodo v prihodnjih dveh letih *tržne storitve* med najhitreje rastočimi dejavnostmi gospodarstva (4,8 % in 4,9 %), pri čemer bo njihova rast sledila umirjanju v industrijskem in gradbenem delu. Še naprej se pričakuje predvsem dohitevanje razvitejših držav in tako nadpovprečna rast na področju na znanju temelječih storitev (razne poslovne, finančne, telekomunikacijske storitve). Stopnje rasti *javnih storitev* bodo v letih 2009–2010 ostale nizke (1,9 %) vendar nad povprečjem zadnjih treh let (2006–2008), ko so se izrazito umirile. Zaznamovalo jih bo predvsem postopno širjenje zdravstvene in socialno-varstvene mreže ter krepitev višjega in visokega šolstva ter izobraževanja odraslih.

Tabela 7: Jesenska napoved dodane vrednosti po dejavnostih za obdobje 2008–2010, realne stopnje rasti v %

	2007	Napoved		
		2008	2009	2010
A Kmetijstvo, gozdarstvo, lov	-11,1	-2,0	3,5	2,0
B Ribištvo	0,6	0,0	1,5	1,5
C Rudarstvo	-3,0	-2,5	-0,5	-3,0
D Predelovalne dejavnosti	7,8	2,1	2,1	5,0
E Oskrba z električno energijo, plinom, vodo	-6,5	8,0	-3,0	0,0
F Gradbeništvo	16,0	14,5	1,0	3,5
G Trgovina in popravila motornih vozil	5,8	6,0	4,5	4,0
H Gostinstvo	8,7	2,5	3,0	3,5
I Promet, skladiščenje in zveze	9,2	6,0	5,5	5,5
J Finančno posredništvo	13,8	10,0	7,0	7,5
K Nepremičnine, najem in poslovne storitve	11,2	6,0	4,0	4,5
L Javna uprava, obramba, soc. zavarovanje	1,4	1,0	1,0	1,0
M Izobraževanje	1,9	1,9	1,9	2,1
N Zdravstvo in socialno skrbstvo	0,9	2,2	3,0	3,2
O Druge skupne in osebne storitve	-2,1	1,5	1,5	1,5
P Zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem	0,6	0,2	1,0	1,0
DODANA VREDNOST	6,8	4,9	3,1	4,0
a) Davki na proizvode in storitve	6,0	4,0	3,4	4,0
b) Subvencije na proizvode in storitve	-2,8	5,0	4,5	2,9
BRUTO DOMAČI PROIZVOD	6,8	4,8	3,1	4,0

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Inflacija

V letošnjem letu se inflacija ohranja na visoki ravni, predvsem zaradi nadaljnjih dražitev surovin na svetovnih trgih. V prvih osmih mesecih letošnjega leta se je inflacija na medletni ravni gibala med 6 in 7 %. Cene v Sloveniji rastejo hitreje glede na povprečje evrskega območja zaradi procesa dohitevanja razvitejših držav: več kot dvakrat višja gospodarska rast glede na povprečno rast v državah evrskega območja se preko Balassa-Samuelsonovega učinka odraža na relativno višji rasti cen. Dvig inflacije na medletni ravni v letošnjem letu pa je, podobno kot v zadnjih 18 mesecih, predvsem posledica hitrejše rasti cen blaga, zlasti cen hrane in cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje. Ključni dejavnik rasti domačih cen ostaja rast cen energentov in kmetijskih surovin na svetovnih trgih, ki so jim izpostavljena vsa svetovna gospodarstva¹⁷.

Za razliko od lani je po naši oceni letos prišlo do prenosa višjih cen nafte in hrane v ostale skupine cen.

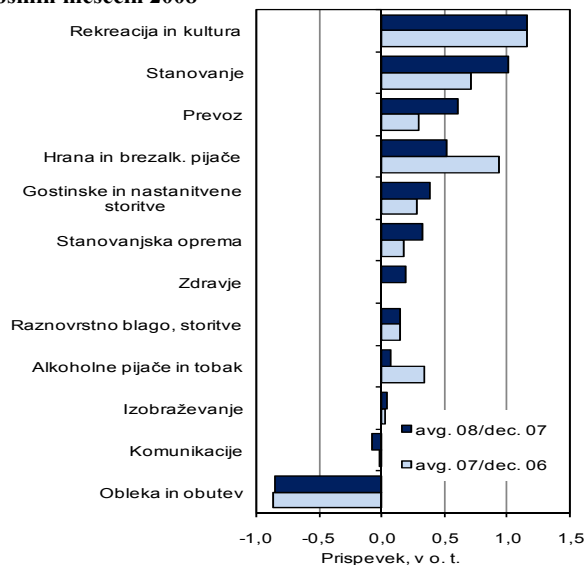
Letos je prišlo do hitrejšega naraščanja cen proizvodov in storitev v večjem številu cenovnih skupin. Izmed dvanajstih skupin indeksa cen je bila avgusta rast v osmih višja kot v istem obdobju lani (gl. Sliko 11). Letos nekoliko hitreje kot lani rastejo tudi cene storitev. Večina cen, ki so pod različnimi oblikami regulacije, rastejo v skladu z vladnim načrtom reguliranih cen. Izjema so cene, ki se oblikujejo na podlagi trenutnih oziroma preteklih gibanj cen nafte na svetovnih trgih (tekoča goriva za prevoz in ogrevanje, daljinska energija, zemeljski plin)¹⁸, zato je bila tudi skupna rast reguliranih cen v prvih osmih mesecih letos relativno visoka (10,6 %).

V prvih osmih mesecih letos so se cene povišale za 3,5 %, v istem obdobju lani pa za 3,2 %. Višje cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje so do avgusta k inflaciji prispevale 1,1 o. t. (lani 0,6 o. t.). Pomemben dejavnik domače inflacije še naprej predstavljajo tudi cene hrane, ki so se v prvih osmih mesecih letos povišale za 3,0 %, kar je manj kot v tem obdobju lani (5,6 %). K inflaciji so prispevale dobre 0,5 o. t. Prispevek rasti cen storitev, ki so se v prvih osmih mesecih povišale za 6,2 % (lani 5,7 %), je bil letos 2 o. t., približno enak kot lani (1,8 o. t.). Glede na močan vpliv sezonskih dejavnikov, pričakujemo, da se bo ta relativno visok prispevek do konca leta znižal.

¹⁷ V evrskem območju rastejo letos cen hitreje kot lani: medletna rast cen življenjskih potrebščin v evrskem območju je avgusta znašala 3,8 % (lani 1,7 %).

¹⁸ V letošnjem letu so se energentom cene povišale za 15,3 %, ostalim nadzorovanim cenam pa za 1,4 %. Rast reguliranih cen, ki ne vključuje rasti cen energentov, je tako zaostajala za rastjo prostih cen.

Slika 11: Prispevek rasti cen podskupin k inflaciji v prvih osmih mesecih 2008

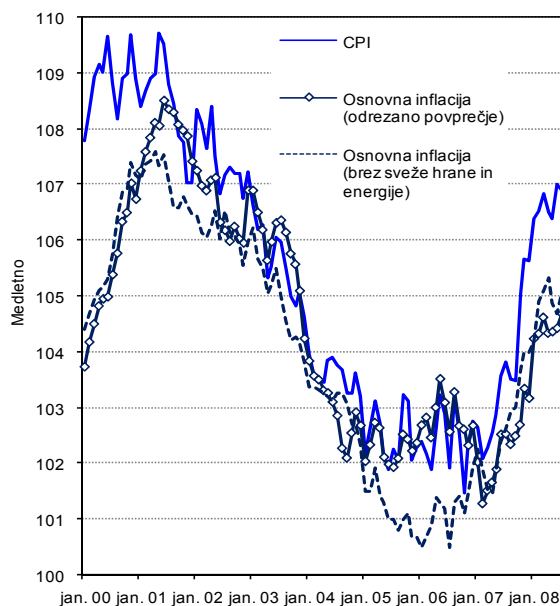

Vir podatkov: SURS; izračuni UMAR.

Inflacija se v je v zadnjih dveh mesecih pričela umirjati.

Julija so cene življenjskih potrebščin v povprečju ostale nespremenjene, avgusta pa so predvsem zaradi nižjih cen tekočih goriv povprečno padle za 0,6 %. To je prispevalo k znižanju medletne inflacije s 6,9 % v juliju na 6 % avgusta. Na umirjanje rasti cen kažejo kazalniki osnovne inflacije. Medletna osnovna inflacija, izračunana po dveh kazalnikih (»odrezano« povprečje in rast cen življenjskih potrebščin brez sveže hrane in energije), je dosegla vrh v začetku letošnjega leta, v zadnjih mesecih pa oba indikatorja kažeta na umirjanje domače medletne rasti cen (gl. Sliko 12).

Slika 12: Indeks cen življenjskih potrebščin in osnovna inflacija v obdobju 2000–2008

Vir podatkov: SURS; izračuni UMAR.

Ob nadaljnjem zniževanju medletne rasti cen bo inflacija ob koncu leta dosegla 5,3 %, povprečna inflacija pa bo znašala 6,2 %. Povišanje pomladanske napovedi inflacije izhaja iz dejanskih cenovnih gibanj v prvih osmih mesecih in popravljenih predpostavk rasti cen hrane in nafte, ocene glede naravnosti kombinacije ekonomskih politik pa ostajajo večinoma nespremenjene. Kljub sporazumu glede povišanja plač v javnem sektorju v okviru postopne odprave nesorazmerij (gl. plače, str. 22) so bili z rebalansom proračuna potrjeni bolj restriktivni okvirji javnofinančne politike (gl. Okvir 3, str. 21). Tako smo pri najnovejši napovedi inflacije predvideli nevtralni učinek s strani fiskalne politike. Do konca leta ne pričakujemo, da bo prišlo do močnejšega dviga cen nafte in hrane kot lani. Ob upoštevanih predpostavkah se bo medletna stopnja inflacije zaradi učinka osnove iz lanskega leta do decembra postopno zniževala. Povprečna inflacija pa bo kljub predvidenemu upadanju medletnih stopenj ob koncu leta višja od lanske (3,6 %), predvsem zaradi visokih stopenj v drugi polovici lanskega leta.

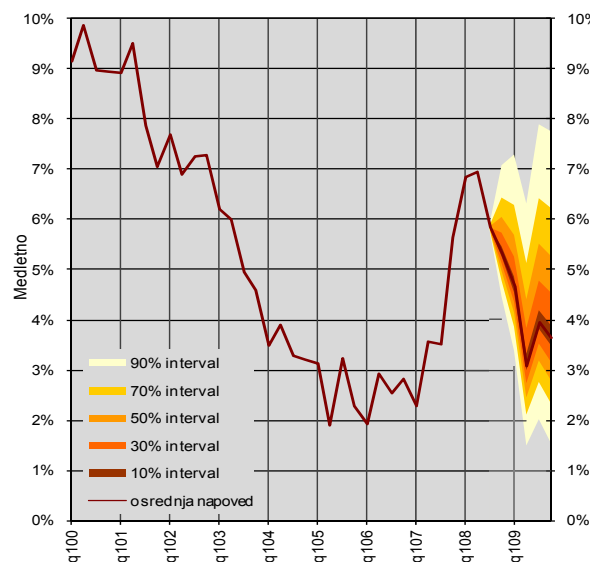
Ob pričakovanem zmanjšanju inflacijskih pritiskov se bo v letu 2009 medletna inflacija znižala na 3,6 %, povprečna pa na 3,9 %. Na podlagi zadnjih napovedi mednarodnih institucij glede gibanj cen hrane na svetovnem trgu v prihodnjem letu ocenjujemo, da bo njihov prispevek k domači inflaciji v letu 2009 manjši (0,7 o. t.), kot smo ga predvideli v letošnjem letu (1,2 o. t.). Glede na predpostavke bo rast cen nafte v naslednjem letu k medletni inflaciji prispevala približno 0,2 o. t., bistveno manj v primerjavi z letošnjim letom (okoli 1,2 o. t.). Na zmanjševanje inflacijskih pritiskov bo v letu 2009 vplivala tudi predvidena upočasnitev gospodarske aktivnosti v mednarodnem okolju in doma. Med ukrepi domačih ekonomskih politik bodo na domačo inflacijo ugodno vplivali ukrepi politike reguliranih cen, saj bo njihov prispevek k inflaciji v skladu s sprejetim načrtom po naši oceni znašal okoli 0,1 o. t. Prav tako ne pričakujemo negativnih vplivov na inflacijo, ki bi izhajali iz sprememb obdavčitve in trošarinskih dajatev. Večji inflacijski pritiski v letu 2009 pa izhajajo iz uresničevanja sistema plač v javnem sektorju¹⁹. Zaradi dogovorjenega odpravljanja plačnih nesorazmerij v javnem sektorju bo rast plač prihodnje leto hitrejša kot letos, skupno pa bodo plače rasle hitreje od produktivnosti dela, kar bo povečalo pritisk na rast splošne ravni cen.

¹⁹ Več o povezavi med rastjo in inflacijo glej Masten, I. (2008). Vpliv rasti plač na inflacijo. Delovni zvezek UMAR št. 3/2008, Letnik XII, dostopno na http://www.umar.si/publikacije/delovni_zvezki.

V letu 2010 pričakujemo umiritev medletne inflacije na 3-odstotno raven, povprečna inflacija pa naj bi dosegla 3,3 %. Ob upoštevanju predpostavke odsotnosti zunanjih cenovnih šokov se bo domača inflacija na medletni ravni spustila na dolgoročno ravnotežno raven. Ključna za vzdržno zniževanje inflacije bo naravnost ekonomskih politik. V tem trenutku ne pričakujemo bistveno spremenjenih usmeritev.

Tveganja za uresničitev osrednje napovedi inflacije so neenakomerno porazdeljena. V letošnjem letu so tveganja povezana predvsem z gibanjem cen energentov na svetovnih trgih in potencialnim prenašanjem na povišanje domačih cen energije (letos ali v naslednjem letu). Ocenjujemo, da bi povišanje cene nafte za 5 USD/sod povišalo domačo inflacijo za približno 0,15 o. t. Povišanje končne cene električne energije za 5 %, bi povišalo domačo inflacijo za 0,14 o. t. Prihodnje leto je dodatno tveganje za uresničitev osrednje napovedi inflacije plačni okvir v javnem sektorju in s tem naravnost fiskalne politike. Vsako povečevanje in širjenje zahtev za povečanje plač bi namreč lahko pospešilo skupno rast plač. Ta tveganja bi lahko še okrepila višja inflacijska pričakovanja in spodbudila sekundarne učinke. Ocenjujemo, da so tveganja za uresničitev osrednje napovedi neenakomerno porazdeljena, in sicer navzgor (gl. Slika 13).

Slika 13: Osrednja napoved inflacije in verjetnost pričakovanih odstopanj

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Tabela 8: Jesenska napoved inflacije za obdobje 2008–2010 in primerjava s pomladansko napovedjo

	2007	2008		2009		2010	
		Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladanska napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)
Inflacija (povprečje leta, v %)	3,6	5,2	6,2	3,2	3,9	2,9	3,3
Inflacija (dec./dec., v %)	5,6	4,0	5,3	2,9	3,6	2,9	3,0

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Okvir 3: Rebalans državnega proračuna za leto 2008 in fiskalna politika

V letošnjem letu naj bi fiskalna politika ohranila proticiklično usmerjenost. Na podlagi podatkov iz sprejetega rebalansa proračuna za leto 2008 je pričakovati, da bo razmerje med dejanskim in ciklično prilagojenim saldom v letošnjem letu na približno lanski ravni. Ob predvidenem zmanjšanju pozitivne proizvodne vrzeli to pomeni, da fiskalna politika ostaja proticiklično naravnana*.

V juniju je bil sprejet rebalans državnega proračuna za leto 2008. Po rebalansu so se prihodki državnega proračuna glede na spremembe proračuna za leto 2008 iz decembra 2007 povečali za 250 mio EUR ali za 2,9 %, odhodki državnega proračuna pa so se zmanjšali za 49,7 mio EUR ali za 0,6 %. Po rebalansu bo državni proračun namesto primanjkljaja v višini 230 mio EUR oz. 0,6 % BDP predvidoma izkazoval presežek v višini 69 mio EUR ali 0,2 % BDP. Po rebalansu proračuna se bodo glede na leto 2007 hitreje kot predvidena gospodarska rast povečevali tako prihodki kot odhodki državnega proračuna, kar pomeni, da se bo po padcu v letu 2007 njihov delež v BDP v letu 2008 ponovno povečal. S povečanjem prihodkov proračuna in z zmanjšanjem odhodkov pa se bo izboljšal predvideni saldo državnega proračuna v letu 2008 (za 0,8 % BDP).

Prihodki državnega proračuna po sprejetem rebalansu se bodo v primerjavi z letom 2007 povečali za 13,9 % (realno za 7,3 %). Delež prihodkov državnega proračuna v BDP se bo tako v letu 2008 povečal za 1,0 o. t. Z rebalansom je glede na spremembe državnega proračuna za leto 2008 predvideno povečanje prihodkov predvsem pri davku na dohodek pravnih oseb, pri davku na dodano vrednost in pri trošarinah. Za 2,4 % se po rebalansu zmanjšujejo le predvidena sredstva iz proračuna EU.

Odhodki državnega proračuna po sprejetem rebalansu za leto 2008 se bodo v primerjavi z letom 2007 povečali za 13,6 % (realno za 7,0 %). Delež odhodkov v BDP se bo povečal za 0,9 o. t. Glede na spremembe proračuna za leto 2008 se bodo zmanjšali izdatki za blago in storitve za 48,5 mio EUR, zlasti zaradi zmanjšanja nakupov posebnih sredstev za potrebe slovenske vojske. Izdatki za blago in storitve se bodo kljub zmanjšanju po rebalansu glede na leto 2007 povečali za 19,4 %. Po rebalansu se bodo zmanjšali tudi transferi v pokojninsko blagajno, in sicer za 34 mio EUR zaradi višje ocenjenih prispevkov za socialno varnost; povečanje glede na leto 2007 bo 8,7-odstotno. Za 67 mio EUR se bodo zmanjšali izdatki za investicije, ki pa bodo po predvidevanjih rebalansa še vedno za skoraj 46 % višji kot v letu 2007. Ker se bodo hkrati z zmanjšanjem izdatkov za investicije nekoliko povečali izdatki za subvencije, ki bodo tako za 28,4 % višje kot v letu 2007, je to z razvojnega vidika poslabšanje ekonomske strukture prvotnega proračuna. Po rebalansu se bodo povečali še izdatki za transfere posameznikom in gospodinjstvom za okoli 33 mio EUR, predvsem zaradi spremenjene zakonodaje, ki povečuje otroške dodatke. Povečali se bodo tudi izdatki za plače v državnih organih in v javnih zavodih zaradi realizacije dogovorjenega usklajevanja plač po zakonu o sistemu plač v javnem sektorju.

Doseganje proračunskih tokov, predvidenih v rebalansu proračuna, je povezano z določenimi tveganji. Tveganja so povezana z odstopanji makroekonomskih predpostavk, upoštevanih pri pripravi rebalansa, ki temeljijo na spomladanski napovedi UMAR. Spremenjene napovedi bodo na prihodkovni strani proračuna pomenile nekoliko večje prihodke državnega proračuna od predvidenih v rebalansu proračuna. Ugodnejša gospodarska rast, višje predvidena rast števila zaposlenih, inflacije, uvoza blaga in storitev ter osebne potrošnje, kot je bila napovedana spomladi, so glavni elementi, ki bodo vplivali na nekoliko višje prihodke državnega proračuna, kot je bilo predvideno. Na odhodkovni strani v realizaciji rebalansa proračuna ne bo bistvenih odstopanj, so pa tveganja povezana predvsem z rastjo plač v javnem sektorju kot posledica usklajevanja plač za odpravo plačnih nesorazmerij. Tveganje je povezano tudi z višjo inflacijo od spomladi napovedane, s katero se usklajujejo transferi posameznikov in gospodinjstev, zlasti še po spremembi zakonodaje, ki predvideva uskladitev dvakrat letno. Nekoliko hitrejša nominalna rast vseh plač, ki bo terjala tudi več sredstev za usklajevanje izdatkov pokojninskega sistema, pa lahko skupaj s septembrskim draginjskim dodatkom za upokojeince z nizkimi pokojninami, vpliva na višino transferov državnega proračuna v pokojninsko blagajno. Tveganje predstavlja tudi v rebalansu predvideno črpanje sredstev iz proračuna EU v višini 783 mio EUR, kar je za 125,4 % več kot v letu 2007, saj je v obdobju od januarja do avgusta črpanje sredstev realizirano le okoli 28-odstotno.

* Več o usmeritvah fiskalne politike glej Ekonomski izzivi 2008, dostopno na http://www.umar.si/publikacije/ekonomski_izzivi.

Plače

Letos bo nominalna rast skupne bruto plače višja kot lani. Zaradi višje inflacije in večjega obsega sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij v javnem sektorju od spomladi predvidenih bo presegla tudi pomladansko napoved. V prvem polletju je nominalna rast plač presegla lansko predvsem zaradi izrednih izplačil, ki so bila posledica uskladitve zaradi višje inflacije od pričakovane v letu 2007. Na osnovi gibanj v prvih šestih mesecih in ob upoštevanju izvedbe prve četrtine odprave plačnih nesorazmerij v javnem sektorju, ki je višja od spomladi predvidene, do konca leta pričakujemo, da se bo letos skupna bruto plača povečala nominalno za 8,6 %, kar je 2,7 o. t. več kot lani in 0,9 o. t. več glede na pomladansko napoved. Nominalno bo rast plač letos tako višja od rasti produktivnosti (6,9 %). Realna rast bruto plače bo letos 2,3-odstotna in približno skladna z rastjo ocenjene skupne produktivnosti dela (2,4 %).

V letu 2008 se bo povprečna plača v zasebnem sektorju nominalno povečala za 8,5 %, realno pa za 2,2 %. V prvem polletju se je bruto plača na zaposlenega v zasebnem sektorju povečala nominalno za 8,8 % in realno za 2,1 %. V tem obdobju so na rast plač vplivala izplačila na osnovi poslovne uspešnosti podjetij za preteklo leto in izredna uskladitev minimalne plače za 5,2 % v marcu ter povišanje plač zaradi izjemne uskladitve v maju (na podlagi dogovora²⁰, da se majske osnovne plače povečajo za razliko med 5,2-odstotnim in že realiziranim povečanjem plač zaradi višje inflacije od pričakovane v letu 2007). Na počasnejšo rast plač v drugi polovici leta bo vplivala uskladitev izhodiščne plače in najnižje osnovne plače, določene v kolektivnih pogodbah dejavnosti, za predvideno rast inflacije v letu 2008 (najmanj za 3,9 %, kot to določa kolektivna pogodba o izredni uskladitvi plač²¹). V napovedi je upoštevano tudi povečanje avgustovske minimalne plače za 4 %. Bruto plača na zaposlenega se bo na letni ravni nominalno povečala za 8,5 %, tj. za 1,2 o. t. več, kot smo napovedali spomladi in bo presegla produktivnost dela v zasebnem sektorju za 1,5 o. t. Realno pa se bo bruto plača povečala za 2,2 % in se tako približala realni 2,3-odstotni rasti produktivnosti dela v zasebnem sektorju.

Plače v javnem sektorju se bodo letos povečale bolj kot lani, višja rast bo posledica začetka odprave plačnih nesorazmerij v okviru novega plačnega sistema v javnem sektorju in višje inflacije. V prvem polletju se je bruto plača na zaposlenega v javnem sektorju povečala nominalno za 7,1 %²² in realno za 0,5 %. Julija je bila

izvedena uskladitev plač za polovico predvidene inflacije v letošnjem letu, tj. za 2 %²³, na hitrejšo rast v drugi polovici leta pa bo vplivala izvedba prve četrtine odprave plačnih nesorazmerij. Uvedba novega plačnega sistema je bila določena s *Sporazumom v zvezi s stavkovnimi zahtevami stavkovnega odbora reprezentativnih sindikatov javnega sektorja*²⁴ (v nadaljevanju *Sporazum*). V primerjavi s pomladansko napovedjo je obseg sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij večji, kar je posledica sklepanja kompromisnih rešitev pri sklepanju aneksov h kolektivnim pogodbam za nekatere poklice. Spomladi so bila za ta namen predvidena sredstva v višini okoli 313 mio EUR, po zadnjih uradnih ocenah pa bo potrebnih 420 mio EUR. Predvidevamo, da se bodo plače za celotno odpravo plačnih nesorazmerij povečale za okoli 14,5 % (pomladanska ocena 10,8 %), četrtina povečanja sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij pa tako znaša okoli 3,5 % (pomladanska ocena 2,6 %). Ocena rasti plač do konca leta upošteva tudi povečanja za redno napredovanje, uspešnost ter povečan obseg dela sodnikov in tožilcev (projekt Lukenda). Ob upoštevanju teh predpostavk pričakujemo, da se bodo v drugem polletju plače medletno nominalno povečale za 11,7 % in realno za 5,5 %. Letos se bo bruto plača na zaposlenega v javnem sektorju v povprečju povečala nominalno za 9,4 % in realno za 3 %, kar je precej več kot lani (4,1 oz. 0,5 %); s tem pa bodo presegale nominalno skupno produktivnost dela za 2,5 o. t. (realno pa za 0,6 o. t.).

Leta 2009 bo skupna rast plače ob hitrejši rasti plač v javnem sektorju nominalno in realno presegala rast produktivnosti dela. Pričakujemo, da se bo naslednje leto bruto plača na zaposlenega nominalno povečala za 7,8 % (realno za 3,7 %) in bo za 0,8 o. t. presegla rast produktivnosti dela. Spomladi je bila napoved nominalne rasti bruto plače nižja za 1,4 o. t. Razlika je posledica višje napovedi inflacije in ocenjenega večjega obsega sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij v javnem sektorju.

Na gibanje plač v *zasebnem sektorju* bo ključno vplivala upočasnjena gospodarska aktivnost, poleg tega pa še trije delovni dnevi več in uskladitev izhodiščnih in najnižjih osnovnih plač januarja za okoli 1,6 %²⁵ in avgusta za 2,3 %²⁶. Bruto plača na zaposlenega se bo v celem letu nominalno povečala za 6,3 % (kar je 0,5 o. t. več, kot smo predvideli v pomladanski napovedi) in realno za 2,3 % in bo zaostajala za pričakovano 3,7-odstotno rastjo produktivnosti dela v zasebnem sektorju za 1,4 o. t. V *javnem sektorju* je v nominalni rasti bruto plače upoštevan usklajevalni mehanizem iz *Dogovora o višini in načinu uskladitve osnovnih plač in višini sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij za obdobje 2007 do 2009*.

²⁰ Kolektivna pogodba o izredni uskladitvi plač za leto 2007 in načinu usklajevanja plač, povračil stroškov v zvezi z delom in drugih osebnih prejemkov za leti 2008 in 2009 (v nadaljevanju *Kolektivna pogodba*).

²¹ Skladno z določili *Kolektivne pogodbe*; glej opombo 20.

²² Socialni partnerji so januarja sprejeli dogovor, ki je s poračunom za januar določil februarско povečanje bruto plače za 3,4 % zaradi višje inflacije od predvidene v letu 2007.

²³ Na osnovi *Zakona o spremembi in dopolnitvi zakona o sistemu plač v javnem sektorju*.

²⁴ Dejanski obračun plač po novem sistemu je bil opravljen za avgust, s poračunom od maja dalje.

²⁵ Razlika med 4,55 % in letoletno 6,2-odstotno napovedjo letošnje inflacije.

²⁶ Skladno s *Kolektivno pogodbo*; glej opombo 20.

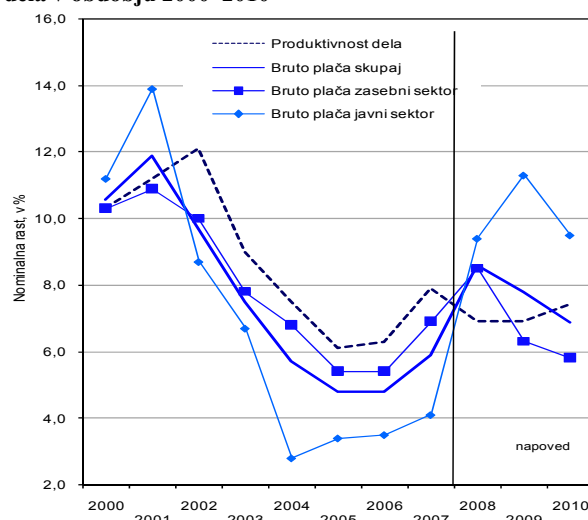
Predvideni sta dve uskladitvi plač z rastjo cen življenjskih potrebščin. V januarju se bodo osnovne plače predvidoma povečale za okoli 1,3 % (ocena izhaja iz razlike med jesensko napovedjo inflacije ob koncu leta 2008 in upoštevano v letošnji julijski uskladitvi plač). V juliju se bodo plače povečale še za 1,8 %, kar je polovica predvidene inflacije za leto 2009. Poleg teh uskladitev bo na rast plač ključno vplivala izvedba druge in tretje četrtine odprave nesorazmerij med plačami javnega sektorja, ki bosta skladno s *Sporazumom* izvedeni v januarju in septembru. Ob naštetih predpostavkah ter upoštevanju rednih napredovanj in uspešnosti se bo bruto plača v javnem sektorju leta 2009 nominalno povečala za 11,3 %, kar je za 3,3 o. t. več, kot je bilo predvideno v pomladanski napovedi. Ob upoštevanju pričakovane inflacije se bodo bruto plače v javnem sektorju realno povečale za 7,1 %.

Tudi v letu 2010 bodo plače v javnem sektorju rasle hitreje kot plače v zasebnem sektorju, skupna rast plač pa bo nominalno in realno nižja od rasti produktivnosti. Skupna bruto plača se bo nominalno povečala za 6,9 %, kar je za 0,7 o. t. višja rast kot v pomladanski napovedi in je posledica višje napovedane inflacije in večjega predvidenega obsega sredstev za plačna nesorazmerja. Za nominalno rastjo produktivnosti bo zaostajala za pol odstotne točke. Realno se bo skupna bruto plača povečala za 3,5 % (produktivnost za 3,7 %).

V napovedi povečanja bruto plače na zaposlenega v *zasebnem sektorju* je upoštevano izboljšanje gospodarskega okolja, poleg tega bo en delovni dan več kot leta 2009. Uskladitveni mehanizem za leto 2010 še ni dogovorjen. Na osnovi predvidene inflacije in omenjenih predpostavk pričakujemo, da se bo bruto plača nominalno povečala za 5,8 %, realno pa za 2,4 %. V povečanju bruto plače na zaposlenega v *javnem sektorju* je upoštevano, da se bodo plače v marcu povečale za zadnjo četrtino sredstev za odpravo plačnih nesorazmerij. V predvideni rasti plač javnega sektorja je upoštevana tudi ocena julijske uskladitve za predvideno inflacijo, upoštevano pa je tudi povečanje plač zaradi napredovanj in uspešnosti. Leta 2010 se bo bruto plača nominalno povečala za 9,5 %, realno pa za 6,0 %.

V primeru, da rast plač v javnem sektorju v letu 2009 preseže rast produktivnost za več kot pol odstotne točke, se izplačilo tretje in zadnje četrtine lahko zamakne v leto 2010. Sporazum vsebuje varnostno zaklopko v primeru, da realna rast plač v javnem sektorju preseže rast produktivnosti dela za več kot 0,5 o. t. Dinamika tretje in četrte četrtine sredstev za odpravo nesorazmerij med plačami javnega sektorja se v tem primeru lahko zamakne, pri čemer se mora odprava plačnih nesorazmerij v celoti zaključiti do konca leta 2010. Če bi se na osnovi pogajanj med socialnimi partnerji tretja četrtina zamaknila v leto 2010, bi se bruto plača za javni sektor v letu 2009 povečala manj kot v osnovni napovedi, kar bi le v določeni meri vplivalo na nižjo rast skupne bruto plače v letu 2009, hkrati pa bi pospešilo rast plač v letu 2010.²⁷

Slika 14: Nominalna rast bruto plače in produktivnosti dela v obdobju 2000–2010

Vir podatkov: SURS, preračuni in napovedi UMAR.

Opomba: Produktivnost dela je merjena z rastjo BDP na zaposlenega.

²⁷ Plača v javnem sektorju bi se v tem primeru nominalno povečala za 10,2 % (realno za 6,1 %), skupna plača pa za 7,4 % (realno 3,4 %).

Tabela 9: Jesenska napoved gibanj na trgu dela za obdobje 2008–2010 in primerjava s pomladansko napovedjo

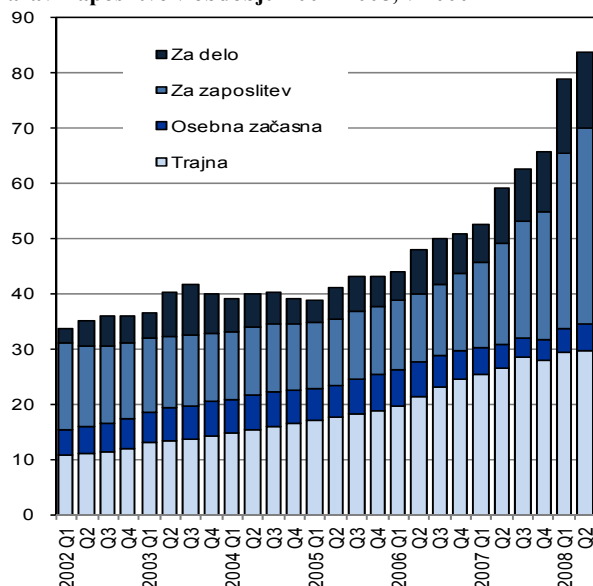
	2007	2008		2009		2010	
		Pomladan. napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladan. napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomladan. napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)
Zaposlenost po nac. računih (rast v %)	3,0	1,1	2,3	0,6	0,0	0,6	0,4
Stopnja registrirane brezposelnosti (v %)	7,7	7,3	6,8	7,1	6,8	6,8	6,7
Anketna stopnja brezposelnosti (v %)	4,9	4,8	4,6	4,8	4,8	4,7	4,8
Stopnja zaposlenosti (v %)	67,8	68,3	68,0	68,3	67,9	68,5	68,1
Bruto plača na zaposlenega (nominalna rast v %)	5,9	7,7	8,6	6,4	7,8	6,2	6,9
- zasebni sektor	6,9	7,3	8,5	5,8	6,3	5,5	5,8
- javni sektor	4,1	8,4	9,4	8,0	11,3	8,0	9,5
Bruto plača na zaposlenega (realna rast v %)	2,2	2,4	2,3	3,1	3,7	3,2	3,5
Produktivnost dela (nominalna rast v %)	7,9	7,1	6,9	7,5	6,9	7,1	7,4
Produktivnost dela (realna rast v %)	3,7	3,3	2,4	3,5	3,1	3,8	3,7

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Zaposlenost in brezposelnost

V letošnjem prvem polletju se je rast zaposlenosti pričela umirjati, a je ostala na visoki ravni. Število zaposlenih in samozaposlenih se je letos povečalo precej bolj, kot smo predvidevali spomladi. To kažejo podatki po mesečni statistiki (3,3 %) in tudi prva ocena na podlagi četrtnih nacionalnih računov (3,1 %). Hkrati se zmanjšuje število neformalno delovno aktivnih²⁸, zato je po anketi o delovni sili rast števila delovno aktivnih v letošnjem prvem polletju glede na isto obdobje lani precej nižja (0,5 %). Med formalno delovno aktivnimi se je močno povečalo število tujcev²⁹, ki jih podjetja najemajo za pokritje potreb po začasnih delih (gl. Slika 15). Ob takšni rasti zaposlenosti je bila rast produktivnosti v prvem polletju letos glede na prvo polletje lani 2,3-odstotna.

Slika 15: Število izdanih delovnih dovoljenj za tujce po naravi zaposlitve v obdobju 2001–2008, v 1000

Vir podatkov: Zavod RS za zaposlovanje; preračuni UMAR.

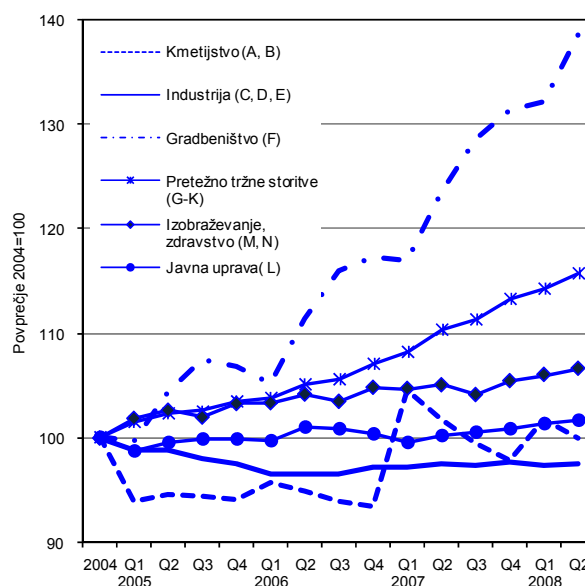
Število delovno aktivnih se je v prvi polovici leta povečalo v skoraj vseh dejavnosti, najbolj v gradbeništvu. Po metodologiji nacionalnih računov (gl. Slika 16) se je število zaposlenih v gradbeništvu letos povečalo za 13,1 %. Povečanje zaposlenosti v gradbeništvu, ki je tudi letos posledica povečane stanovanjske in avtocestne gradnje in hkrati glavni dejavnik nadaljnjega povečanega pritoka tujih delavcev, je predstavljalo 37,6 % skupnega povečanja števila delovno aktivnih v letošnjem prvem polletju. Več

²⁸ Med neformalno delovno aktivne prištevamo osebe, ki delajo bodisi kot neplačani pomagajoči družinski člani, bodisi po pogodbah o delu ali v sivi ekonomiji. Poenostavljeno ga ocenjujemo kot razliko med številom delovno aktivnih po anketi, povečanim za število delovnih dovoljenj za tujce za določen čas, in številom formalno delovno aktivnih, tj. oseb v delovnem razmerju in samozaposlenih z urejenim statusom.

²⁹ Največ težav pri pridobivanju ustreznih delavcev je na področju gradbeništvu, obdelovanja kovin ter tudi gostinstva in turizma. Primanjkljaj poklicnih profilov podjetja rešujejo z zaposlovanjem tujcev, kar je najbolj značilno za gradbeništvo.

zaposlenih (za okoli 4 % ali več) je bilo tudi v poslovnih storitvah, prometu, drugih javnih, skupnih in osebnih storitvah. Visoka, 1,4-odstotna rast zaposlenih je bila glede na lansko prvo polovico leta (0,3 %) zabeležena v sektorju države. Nekoliko se je še povečevalo število delovno aktivnih v predelovalnih dejavnostih (na medletni ravni za 0,2 %), najbolj v proizvodnji strojev in naprav, zniževalo pa se je v tekstilni, lesnopredelovalni, živilski, usnjarski in raznovrstni industriji. Glede na lansko prvo polovico leta je bilo število delovno aktivnih letos nižje le v kmetijstvu, ribištvu in rudarstvu.

Slika 16: Prirast števila delovno aktivnih po sektorjih dejavnosti po četrtnih v obdobju 2005–2008, indeks

Vir podatkov: SURS.

Brezposelnost se letos še naprej znižuje. V prvem polletju letos je bilo manj brezposelnih kot v enakem obdobju lani: število registriranih brezposelnih je bilo v povprečju nižje za 13,4 %, anketno brezposelnih pa je bilo povprečno za 10,4 % manj. Glede na lani so se znižale tudi stopnje brezposelnosti: registrirana je do junija upadla na 6,4 %³⁰, anketna pa je bila v letošnjem drugem četrtnem najnižja, odkar jo merimo, 4,2-odstotna. V prvem polletju sta povprečni stopnji brezposelnosti žensk (registrirana 8,2 %, anketna 5,2 %) ostali precej višji od stopenj brezposelnosti moških (5,7 %, oz. 4,1 %).

Leto rasti zaposlenosti bo kljub upočasnjevanju do konca leta višja, kot smo napovedovali spomladi. Popravek pomladanske napovedi izhaja iz razmeroma visoke rasti zaposlenosti, zabeležene v večini dejavnosti v letošnjem prvem polletju. Do povečanega povpraševanja po delovni sili je prišlo predvsem v gradbeništvu in v vseh pretežno tržnih storitvah. Glede na običajno sezonsko dinamiko in pričakovano znižanje rasti dodane vrednosti v nekaterih dejavnostih

³⁰ To je najnižja zabeležena stopnja registrirane brezposelnosti po januarju 1991.

pričakujemo, da bo rast zaposlenosti v drugem polletju okoli 1,7-odstotna in bo v celem letu dosegla 2,3 %.

Število brezposelnih in stopnje brezposelnosti bodo letos nižje, kot smo predvidevali spomladi.

Pričakujemo, da bodo zaradi vpliva predvidene upočasnitve gospodarske rasti na trg dela običajni sezonski prilivi iskalcev prve zaposlitve letošnje jesen nekoliko večji kot lani, v primerjavi z lanskim letom bo več oseb izgubilo delo in ga dobilo nekaj manj brezposelnih. Število registriranih brezposelnih se bo do konca leta ponovno povečalo na okoli 63.500, kar bo povečalo stopnjo registrirane brezposelnosti na 6,8 %. Povprečno letno število registriranih brezposelnih bo letos okoli 63.900 (10,4 % manj kot lani), povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti pa enaka kot ob koncu leta (6,8 %). Tudi stopnja anketne brezposelnosti bo glede na manjše število brezposelnih še nižja, kot smo napovedali spomladi: 4,6-odstotna (0,2 o. t. manj, tj. 0,3 o. t. nižja stopnja kot lani).

Skladno s predvidenimi gospodarskimi gibanji se bo leta 2009 rast zaposlenosti ustavila, v letu 2010 pa se bo število zaposlenih ponovno nekoliko povišalo. V letu 2009 pričakujemo nadaljnje zmanjševanje števila delovno aktivnih v kmetijstvu, ribištvu in rudarstvu ter zmanjšanje števila zaposlenih v nekaterih predelovalnih dejavnostih in gradbeništvu. V storitvah bo zaposlenost še naraščala, vendar počasneje kot letos. Povprečno skupno število delovno aktivnih v letu 2009 se bo tako ustalilo približno na letošnji ravni. Leta 2010 se bo v povprečju povečalo za 0,4 %. Število delovno aktivnih bo naraščalo v storitvenih dejavnostih, zaradi pospešitve investicijske aktivnosti ponovno spet tudi v gradbeništvu. Še naprej bo upadalo število delovno aktivnih v kmetijstvu, ribištvu, rudarstvu in predelovalnih dejavnostih. Kljub nizki rasti zaposlenosti v naslednjih dveh letih se bo rast produktivnosti le počasi povečevala: v letu 2009 bo 3,1-odstotna, leta 2010 pa 3,7-odstotna. Zaradi spremenjene napovedi delovne aktivnosti je nekoliko višja kot spomladi napoved stopenj brezposelnosti za leti 2009 in 2010: registrirana 6,8 % oz. 6,7 %, anketna pa v obeh letih 4,8 %.

Cenovna in stroškovna konkurenčnost

Zaradi izrazitejšega povečanja rasti cen življenjskih potrebščin v Sloveniji kot v trgovinskih partnericah se je cenovna konkurenčnost precej poslabšala. V prvih sedmih mesecih letos, ko se je glede na lani evro do ameriškega dolarja in britanskega funta močno okreplil, je bila nominalna rast efektivnega tečaja na medletni ravni 1,1-odstotna. Realni efektivni tečaj, merjen z relativno rastjo cen življenjskih potrebščin, je bil medletno višji za 4,2 % (lani 2,3 %). V Sloveniji je bilo znotraj skupine držav evrskega območja poslabšanje

cenovne konkurenčnosti med večjimi³¹. Manj izrazito, 1,4-odstotno (lani 2,1 %), je bilo poslabšanje cenovne konkurenčnosti predelovalnih dejavnosti, saj je bila relativna rast cen industrijskih proizvodov v Sloveniji letos podobna kot v trgovinskih partnericah.

Pri upočasnjeni rasti produktivnosti in ob hitrejšem poviševanju plač je bilo v prvi polovici leta tudi izrazito poslabšanje stroškovne konkurenčnosti.

Medletna rast realnega efektivnega tečaja, deflacioniranega z relativnimi stroški dela na enoto proizvoda celotnega gospodarstva, je bila v prvem polletju 3,4-odstotna (lani 1,8 %), za predelovalne dejavnosti pa celo 6,4-odstotna (lani 1,6 %). V prvi polovici leta, ko se je pod vplivom hitrejše rasti plač³² povečala nominalna rast sredstev za zaposlene na zaposlenega, je produktivnost dela rasla bistveno počasneje kot v enakem obdobju lani (v gospodarstvu na 2,3 % v primerjavi s 3,7 % lani, v predelovalnih dejavnostih pa 2,1 % glede na 6,9 % lani).

Do konca letošnjega leta se bo poslabševanje cenovne konkurenčnosti nekoliko umirilo, poslabševanje stroškovne konkurenčnosti pa se bo pospešilo.

Zaradi nižje rasti vrednosti evra v povprečju drugega polletja³³ in nižje relativne rasti cen življenjskih potrebščin pričakujemo 3,4-odstotno realno rast efektivnega tečaja (enako kot spomladi). Na drugi strani bo poslabšanje stroškovne konkurenčnosti gospodarstva bolj izrazito, kot smo napovedali spomladi. Realna rast efektivnega tečaja, deflacioniranega z relativnimi stroški dela na enoto proizvoda gospodarstva, bo letos 4-odstotna, predelovalnih dejavnosti pa 5-odstotna. Rast produktivnosti dela bo zaradi umirjanja gospodarske aktivnosti ob nadaljevanju rasti zaposlenosti skromna (v gospodarstvu 2,4 %, predelovalnih dejavnostih 2,6 %) ob hkratnem izrazitejšem povečanju rasti sredstev za zaposlene na zaposlenega pod vplivom okrepljene rasti plač.

V prihodnjem letu bo poslabševanje cenovne in stroškovne konkurenčnosti manj izrazito kot letos.

Z umirjanjem inflacije se bo realna rast efektivnega tečaja, deflacioniranega z relativnimi cenami življenjskih potrebščin, upočasnila na 1,2 %. Umiritev realne rasti efektivnega tečaja, merjenega z relativnimi stroški dela na enoto proizvoda gospodarstva, na 2,0 %, predelovalnih dejavnosti pa na 1,1 % bo predvsem posledica okrepljene produktivnosti dela zaradi poslabšanja razmer na trgu dela. Pod vplivom umirjanja gospodarske rasti (na 3,1 %) se zaposlenost v gospodarstvu predvidoma ne bo povečevala, v predelovalnih dejavnostih pa bo celo upadla. Rast

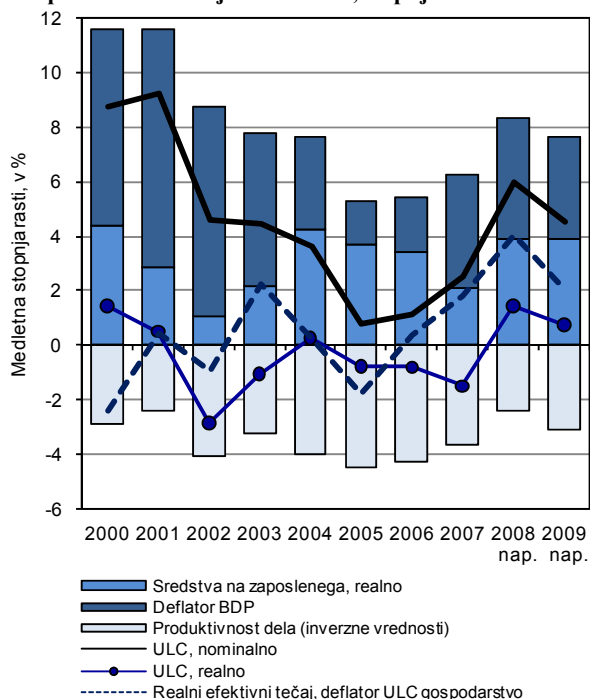
³¹ V prvih sedmih mesecih so večje medletno poslabšanje cenovne konkurenčnosti zabeležile Irska, Malta, Ciper in Belgija, v vseh preostalih članicah pa je bilo poslabšanje nižje.

³² V gospodarstvu nominalno za 8,2 %, v predelovalnih dejavnostih pa za 9 % (podrobneje gl. plače, str. 22).

³³ Nominalna rast efektivnega tečaja se bo ob tehnično predpostavljenem razmerju 1,50 USD za 1 evro do konca leta znižala na 0,7 %, v letu 2009 pa bo ob enaki predpostavki razmerja USD za 1 evro efektivni tečaj nominalno rahlo depreciiral (za 0,3 %).

dodane vrednosti bo v predelovalnih dejavnostih v prihodnjem letu namreč stagnirala na letošnji skromni ravni (2,1 %).

Slika 17: Stroškovna konkurenčnost gospodarstva in komponente v obdobju 2000–2009, stopnje rasti v %

Vir podatkov: BS, ECB, OECD, SURS, preračuni in napovedi UMAR.

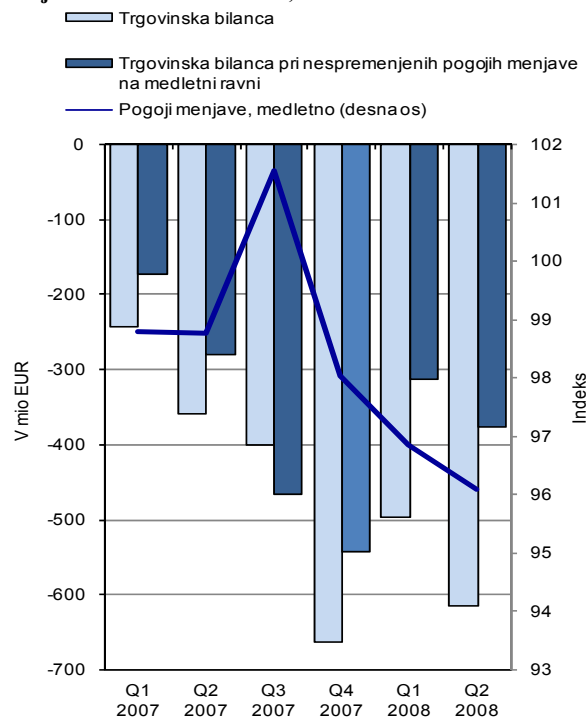
Tekoči račun plačilne bilance

V prvi polovici letošnjega leta je bil primanjkljaj na tekočem računu plačilne bilance skoraj trikrat višji kot v enakem obdobju lani. Tekoči račun je zabeležil primanjkljaj v višini 995,3 mio EUR, tj. 684 mio EUR več kot v istem obdobju lani. Podobno kot že lani je višji primanjkljaj v največji meri posledica višjega primanjkljaja v trgovinski bilanci zaradi umiritve rasti blagovnega izvoza³⁴ in poslabšanih pogojev menjave, ki so k trgovinskemu primanjkljaju v prvem polletju prispevali približno 38 % (gl. Slika 18)³⁵. V primerjavi z lani je bil višji tudi primanjkljaj v bilanci tekočih transferjev, ki je bil skoraj v celoti posledica višjega primanjkljaja državnega sektorja. Prav tako je bil višji primanjkljaj v bilanci faktorskih dohodkov, predvsem zaradi višjih neto plačil obresti domačih poslovnih bank na posojila, najeta v tujini. Poslabšanje zunanega ravnotežja je blažil višji presežek v storitveni bilanci. V primerjavi z lani se je okreplil lasti presežek v cestnem in zračnem transportu.

³⁴ Glede na lani je bil ustvarjen večji primanjkljaj v blagovni menjavi z državami EU. Poslabšanje v trgovinski bilanci je v veliki meri posledica višje vrednosti neto uvoza nafte in derivatov.

³⁵ Pri pospešeni rasti cen nafte je k povečanju primanjkljaja glede na lani je prispevala zlasti višja vrednost neto uvoza nafte in derivatov.

Slika 18: Trgovinski račun plačilne bilance in vpliv pogojev menjave v letih 2007 in 2008, v mio EUR

Vir podatkov: BS, preračuni in napovedi UMAR.

Ob upoštevanju gibanja iz prve polovice leta pričakujemo, da bo letos primanjkljaj na tekočem računu dosegel 5,8 % BDP. V trgovinski bilanci bo predvidoma nastal primanjkljaj v višini 2.515 mrd EUR (lani 1.665,9 mrd EUR). Po naših ocenah naj bi poslabšani pogoji menjave k primanjkljaju prispevali okoli 385 mrd EUR. Z regionalnega vidika bo povečanje blagovnega primanjkljaja večinoma posledica večjega primanjkljaja v menjavi z državami EU. Primanjkljaj v bilanci faktorskih dohodkov naj bi se do konca leta zaradi nadaljnje rasti neto plačanih obresti povečal glede na naša predvidevanja, da se bodo povečevale neto plačane obresti (posledica večjega obsega zunanjega dolga bank in naraščajočih obrestnih mer na mednarodnih kapitalskih trgih, kar bo povečalo njihova plačila obresti na zunanji dolg). Na višji primanjkljaj na tekočem računu bo vplival tudi višji primanjkljaj v bilanci tekočih transferjev. V oceni predvidevamo, da bo državni proračun do proračuna EU letos ustvaril presežek, ki pa bo glede na dosedanja gibanja nižji od načrtovanega³⁶. Ob pričakovani visoki rasti izvoza storitev do konca leta pričakujemo povečanje presežka v storitveni bilanci. K temu bo prispeval predvsem večji presežek v turizmu in v menjavi transportnih storitev ter nižji primanjkljaj v menjavi skupine ostalih storitev.

³⁶ Po zadnjih podatkih je bilo do konca avgusta v proračun EU vplačanih 65,2 % sredstev in iz proračuna EU počrpanih 28 % sredstev, predvidenih v rebalansu proračuna za leto 2008. Neto proračunski položaj RS do proračuna EU se od maja naprej izboljšuje predvsem zaradi prejetih sredstev za izvajanje skupne kmetijske politike.

V naslednjem letu pričakujemo, da bo izboljšanje salda v menjavi blaga in storitev prispevalo k zmanjšanju primanjkljaja na tekočem računu v BDP na 4,7 % BDP. Skladno z napovedano hitrejšo realno rastjo izvoza od rasti uvoza in ob rahlem poslabšanju pogojev menjave, ki pa bo manjše od letošnjega, se bo zmanjšal primanjkljaj v trgovinski bilanci. Prav tako pričakujemo, da se bo znižal primanjkljaj v bilanci tekočih transferov ob predpostavki, da se bo z letom 2009 neto črpanje sredstev iz proračuna EU okrepilo. Na drugi strani se bo primanjkljaj v bilanci faktorskih dohodkov v naslednjem letu predvidoma še nekoliko povečal. V storitveni bilanci se bo še naprej povečeval

presežek s povečevanjem presežka v turizmu in pri menjavi transportnih storitev.

V letu 2010 se bo primanjkljaj na tekočem računu znižal na 4,1 % BDP. K nadaljnjemu izboljšanju zunanega neravnotežja bo v veliki meri prispevalo pričakovano znižanje primanjkljaja v menjavi blaga. Povišanje primanjkljaja pa bosta tudi v tem letu zabeležili bilanca tekočih transferov in bilanca faktorskih dohodkov, predvsem zaradi nadaljnje rasti primanjkljaja pri dohodkih od kapitala.

Tabela 10: Jesenska napoved tekočega računa plačilne bilance za obdobje 2008–2010 in primerjava s pomladansko napovedjo

	2007	2008		2009		2010	
		Pomlad. napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomlad. napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)	Pomlad. napoved (mar. 2008)	Jesenska napoved (sept. 2008)
Tekoči račun plačilne bilance, v mio EUR	-1.445	-1.686	-2.203	-1.103	-1.900	-899	-1.764
Tekoči račun plačilne bilance, v % BDP	-4,2	-4,6	-5,8	-2,8	-4,7	-2,1	-4,1

Vir podatkov: SURS, napovedi UMAR.

Ocena uspešnosti napovedi UMAR³⁷

Na UMAR že nekaj let redno spremljamo uspešnost napovedi za najpomembnejše makroekonomske agregate. Sistematična primerjava odstopanj naših napovedi od dejanskega stanja v daljšem časovnem obdobju nam pokaže točnost napovedi oz. povprečne napake, ki jih naredimo pri napovedovanju posameznega agregata. Odstopanje povprečne napake od vrednosti »nič« je lahko indikator sistematičnega podcenjevanja ali precenjevanja prihodnjih gospodarskih gibanj. Pri tem je pomembno, da se analiza nanaša na dovolj dolgo časovno obdobje, saj lahko v primeru kratkega analiziranega obdobja vsaka napaka pomembneje spremeni zaključke glede točnosti napovedi. Zadnja analiza tako zajema podatke po letu 1997. Analiza zajema tudi primerjavo uspešnosti napovedi z vsemi drugimi domačimi in tujimi institucijami, ki objavljajo celovito napoved gospodarskih gibanj za Slovenijo.

Realno gospodarsko rast za leto 2007 smo na UMAR, podobno kot tudi druge institucije, v svojih napovedih podcenili. Napovedi realne gospodarske rasti za leto 2007 so bile najbolj podcenjene jeseni leta 2006, in sicer med 1,8 in 2,1 o. t. Obe naslednji napovedi sta se realizaciji bolj približali, saj so bile napake nižje, in sicer so spomladi 2007 znašale med 1,4 in 1,8 o. t., jeseni 2007 pa med 0,1 in 1,1 o. t. To kaže, da so vse institucije, ki pripravljajo napovedi, podcenile moč ugodne gospodarske konjunktore. Pri tem smo pri jesenski napovedi za prihodnje leto in pri pomladanski napovedi realne gospodarske rasti za tekoče leto na UMAR naredili najmanjšo napako. Pri napovedi nominalne gospodarske rasti, ki jo edini objavljamo, smo za leto 2007 tudi tokrat naredili večje napake kot pri napovedi realne gospodarske rasti, kar je posledica dejstva, da je za nominalno napoved potrebno napovedati tudi vrednost implicitnih deflatorjev.

Inflacijo za leto 2007 smo na UMAR, podobno kot druge institucije, podcenili. Najbolj točne napovedi povprečne inflacije za leto 2007 so bile narejene lani jeseni. Pri vseh treh napovedih so institucije povprečno inflacijo za leto 2007 podcenile, napaki UMAR pri zadnji napovedi povprečne in medletne inflacije pa sta znašali 0,2 in 1,3 o. t.

Pod vplivom napak napovedi za leto 2007 analiza točnosti napovedi UMAR kaže na rahlo nagnjenost k podcenjevanju napovedi gospodarske rasti in inflacije v desetletnem obdobju. Za obdobje 1997–2007 povprečje napak napovedi realne gospodarske rasti pri jesenskih napovedih za prihodnje leto znaša 0,32 o. t., pri pomladanskih napovedih za tekoče leto pa 0,20 o. t. Povprečje napak napovedi nominalne gospodarske rasti pri jesenskih napovedih za prihodnje leto znaša 0,32 o. t., pri pomladanski napovedi za tekoče leto pa 0,22 o. t.³⁸ Povprečje napak napovedi povprečne inflacije znaša pri jesenskih napovedi za prihodnje leto 0,28 o. t., pri pomladanskih napovedih za tekoče leto pa 0,25 o. t. Povprečna napaka pomladanske napovedi medletne inflacije za tekoče leto znaša 0,45 o. t., pri jesenskih napovedih za prihodnje leto pa je nekoliko višja, 0,76 o. t.

Pri napovedi gospodarske rasti je najbolj točen UMAR, pri inflaciji pa so bolj točne napovedi Banke Slovenije. Povprečne absolutne napake (MAE)³⁹ pri napovedih realne in nominalne gospodarske rasti so v obdobju 1997(8)–2007 znašale med 0,41 in 1,48 o. t. Koreni povprečnih kvadratnih napak (RMSE), ki večjim napakam pripišejo večjo težo, so bili nekoliko višji (med 0,53 in 1,88 o. t.). Pri napovedih povprečne inflacije za tekoče leto so povprečne absolutne napake znašale 0,16 o. t. pri jesenski napovedi in 0,51 o. t. pri pomladanski napovedi, medtem ko so bile pri napovedih za prihodnje leto 0,80 o. t. pri jesenski napovedi in 1,15 o. t. pri pomladanski napovedi. Pri medletni inflaciji so napake napovedi nekoliko višje.⁴⁰ Primerjava vrednosti absolutnih mer točnosti pokaže, da so med slovenskimi institucijami, ki se ukvarjajo z napovedovanjem, pri napovedih gospodarske rasti te mere v splošnem najnižje za napovedi UMAR, pri napovedih inflacije pa nekoliko boljše rezultate dosegajo le napovedi Banke Slovenije. Enak sklep dobimo tudi s primerjavo standardiziranih vrednosti mer točnosti (stdMAE in stdRMSE), ki upoštevajo variabilnost napovedovanega pojava⁴¹.

³⁸Z vidika proračunskega načrtovanja so pomembne zlasti pomladanske napovedi nominalne gospodarske rasti za prihodnje leto, saj predstavljajo makroekonomsko izhodišče proračunskega načrtovanja za prihodnje leto. Povprečje napak teh napovedi za obdobje po letu 2002 znaša 0,06 o. t.

³⁹Za metodološka pojasnila glej Ferjančič, M. (2005): "Analiza uspešnosti napovedi UMAR", UMAR, Delovni zvezek 2005/13, Ljubljana.

⁴⁰Mere točnosti so podrobno prikazane v statistični prilogi, Tabela 14.

⁴¹V primerjavi z napovedmi Evropske komisije za stare članice EU so absolutne mere točnosti nekoliko slabše, medtem ko pri relativnih merah točnosti ni bistvenih razlik.

Ugotovitve so v splošnem značilne za vse nove države članice EU (gl. npr. Keereman, F. (2005): "Economic forecasts and fiscal policy in the recently acceded Member States", European Commission, Economic Paper, nr. 234, November 2005).

³⁷ Analiza uspešnosti napovedi gospodarske rasti upošteva prvo objavo podatkov o bruto domačem proizvodu za leto 2007 (SURS, marec 2008).

Tabela 11: Napake v napovedani realni gospodarski rasti in povprečni inflaciji posameznih institucij za leto 2007

	Gospodarska rast						Inflacija					
	Jesenska napoved za prihodnje leto		Pomladanska napoved za tekoče leto		Jesenska napoved za tekoče leto		Jesenska napoved za prihodnje leto		Pomladanska napoved za tekoče leto		Jesenska napoved za tekoče leto	
	Napoved	Napaka v o. t.	Napoved	Napaka v o. t.	Napoved	Napaka v o. t.	Napoved	Napaka v o. t.	Napoved	Napaka v o. t.	Napoved	Napaka v o. t.
Realizacija	6,1	-	6,1	-	6,1	-	3,6	-	3,6	-	3,6	-
UMAR ¹	4,3	1,8	4,7	1,4	5,8	0,3	2,7	0,9	2,2	1,4	3,4	0,2
SKEP ²	4,3	1,8	4,5	1,6	5,9	0,2	2,5	1,1	2,5	1,1	3,5	0,1
BS ³	4,2	1,9	4,6	1,5	5,7	0,4	2,6	1,2	2,7	1,1	3,3	0,5
IMF ⁴	4,0	2,1	4,5	1,6	5,4	0,7	2,3	1,3	2,7	0,9	3,2	0,4
EC ⁵	4,2	1,9	4,3	1,8	6,0	0,1	2,5	1,3	2,6	1,2	3,5	0,3
WIIW ⁶	4,0	2,1	4,5	1,6	5,0	1,1	2,4	1,2	2,6	1,0	2,6	1,0

Viri: ¹Pomladansko poročilo, 2007; Jesensko poročilo, 2006–2007. UMAR.; ²Konjunkturna gibanja, 2006–2007. GZS, SKEP. ³Poročilo o denarni politiki, 2006, Poročilo o cenovni stabilnosti, 2007. BS (⁴World Economic Outlook, 2006–2007. IMF. ⁵Economic Forecast, 2006–2007. EC. ⁶Research Reports, 2006–2007. WIIW.

Opombe:

Negativne vrednosti pomenijo precenev, pozitivne vrednosti pa podcenev.

BS je do leta 2007 napovedovala inflacijo v obliki % spremembe zadnjega četrletja tekočega leta glede na zadnje četrletje predhodnega leta; primerljiva realizacija, uporabljena pri vseh primerjavah, znaša 3,8 %. Z letom 2007 je BS začela napovedovati povprečne letne stopnje rasti v %. Evropska komisija inflacijo napoveduje na podlagi harmoniziranega indeksa življenjskih potrebščin; primerljiva realizacija, uporabljena pri vseh primerjavah, znaša 3,8 %.